

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2023

Ing. Bc. Martin Jaša

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminologie

Daňová kriminalita – kriminologický pohled

Diplomová práce

Tax crime –criminological view

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. JUDr. Ivana ZOUBKOVÁ, CSc.

AUTOR PRÁCE

Ing. Bc. Martin Jaša

Praha

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Třebíči, dne. 31. 08. 2023

Ing. Bc. Martin Jaša

Anotace:

Práce se zabývá problematikou daňové kriminality z kriminologického pohledu. V úvodu práce je popsána struktura práce a výzkumný záměr. Teoretická část práce se zabývá analýzou ekonomických a sociálních charakteristik pachatelů daňové trestné činnosti. Dále se práce zabývá tresty a sankcemi za daňovou kriminalitu. Práce popisuje motivace pachatele této trestné činnosti z hlediska ekonomického, sociálního a psychologického pohledu. V praktické části jsou popsány skutečně spáchané daňové trestné činy. Tyto případy jsou analyzovány a jsou určeny ekonomické, sociální a psychologické aspekty, které vedly pachatele ke spáchání daňově motivovaného trestného činu. Závěr práce shrnuje klíčové poznatky a uvádí možná doporučení pro lepší řešení daňové kriminality.

Klíčová slova:

Daň * daňová kriminalita * kriminologie * pachatel * motivace * prevence* tresty.

Annotation:

This thesis examines problematics of tax evasion from criminological perspective. The thesis begins with an introduction that outlines the structure of the thesis and the research objectives. The theoretical part of the thesis analyzes the economic and social characteristics of perpetrators of tax offenses. The thesis then examines penalties and sanctions for tax evasion. The thesis describes motivations of perpetrators of tax offenses from the economic, social and psychological perspectives of perpetrators. The practical part of the thesis describes actual tax offenses that have been committed. These cases are analyzed and the economic, social, and psychological aspects that led to the perpetrators committing the tax-motivated offenses are identified. The conclusion of the thesis summarizes the key findings and provides possible recommendations for addressing tax evasion better.

Keywords:

Tax* tax crime * criminology * perpetrator * motivation * prevention * punishments.

Obsah

1. ÚVOD.....	1
2. TEORETICKÁ ČÁST	3
2.1. Druhy daňové kriminality.....	4
2.1.1 Skrytá daňová kriminalita	4
2.1.2 Otevřená daňová kriminalita.....	5
2.2. Kriminologický pohled na daňovou kriminalitu.....	7
2.3. Příčiny a motivace daňové kriminality.....	9
2.3.1 Socioekonomické faktory u pachatele	10
2.3.2 Psychologické faktory	11
2.4 Pachatelé daňové trestné činnosti.....	14
2.4.1 Charakteristika pachatele daňové kriminality	14
2.4.2 Sociální rysy pachatele.....	15
2.4.3 Důsledky daňových podvodů pro společnost	16
2.4.4 Společenské faktory daňové kriminality.....	17
2.5 Ekonomické ztráty.....	19
2.6 Prevence daňové kriminality	20
2.7 Trestání daňové kriminality	22
2.7.1 Trestní sankce	25
2.8 Porovnání s jinými formami kriminality.....	26
2.9 Kriminologické teorie.....	27
2.10. Porovnání daňové kriminality s jinými formami kriminality z hlediska kriminologických teorií	29
2.11 Význam role kriminologie při zkoumání daňové kriminality.....	32
2.12 Fenomenologie daňových deliktů v České republice	33
2.12.1. Fenomenologie daňové kriminality z historického pohledu	35

2.13 Mediální vliv na daňovou kriminalitu	37
2.13.1 Zodpovědná žurnalistika.....	38
3. METODOLOGIE	39
4. PRAKTICKÁ ČÁST	41
4.1. Případové studie a jejich analýzy.....	42
4.1.1. Případová studie č. 1: Daňový podvod – zkrácení spotřební daně.	42
4.1.2. Analýza pachatele – zkrácení spotřební daně	45
4.1.3. Analýza pachatele z hlediska kriminologických teorií	47
4.1.4. Případová studie č. 2: Daňový podvod	49
4.1.5. Analýza pachatele – zkrácení daní	52
4.1.6 Analýza pachatele z hlediska kriminologických teorií	54
5. Diskuze	57
5.1 Možnosti budoucího zlepšení při řešení daňové kriminality	59
6. ZÁVĚR.....	61
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63

1. ÚVOD

Daňová kriminalita je závažným problémem dnešní doby. Její páčání představuje významný problém s rozsáhlými důsledky pro státní ekonomiku. Z daňových odvodů, které plynou do státního rozpočtu, jsou financovány státní služby. Porušování daňového systému způsobuje vážné ekonomické ztráty státnímu rozpočtu. Tím, že státní orgány nejsou schopny efektivně a v dostatečné míře odhalovat a zamezovat páčání daňové kriminality, dochází k poškozování důvěry veřejnosti ve státní instituce a státní zřízení. Je důležité se zabývat příčinami a důsledky této trestné činnosti tak, abychom jako společnost lépe porozuměli motivacím pachatelů. Až plně porozumíme příčinám páčání daňové kriminality, můžeme vytvářet taková opatření, která budou efektivně zamezovat dalšímu páčání tohoto druhu kriminality ve větším rozsahu.

Tato diplomová práce popisuje daňovou kriminalitu jako kriminologický jev. Vytváří vhled do motivací jejích pachatelů a analyzuje příčiny z psychologického a ze sociologického pohledu pachatele. Práce identifikuje faktory, které mohou ovlivňovat výskyt této kriminality a posuzuje účinnost prevence a potírání tohoto kriminálního jevu.

První část práce se definuje daňovou kriminalitu jako pojem a uvádí význam tohoto tématu pro společnost. Dále popisuje samotnou daňovou kriminalitu, kdy je využíván multidisciplinární přístup k tomuto popisu, který zahrnuje ekonomické, sociální a psychologické faktory. Tyto faktory jsou uváděny jako aspekty, které ovlivňují pachatele ke spáchání této trestné činnosti.

Druhá část se zaměřuje na analýzu charakteristik pachatelů daňové kriminality prostřednictvím kriminologických teorií. Dále identifikuje motivace pachatelů k páčání trestné činnosti v oblastí daní. Zároveň jsou zkoumány možnosti prevence a trestání tohoto jevu z kriminologické perspektivy.

Následně budou analyzovány případy daňové kriminality z policejní praxe. Na těchto případech budou aplikovány popsané kriminologické aspekty, z nichž bude vytvořena analýza jednání pachatele daného trestného činu

V závěru budou shrnuty hlavní zjištění a přínosy této práce. Následně budou navrženy možnosti budoucího výzkumu páchání daňové kriminality, které by mohly dále rozšířit znalosti o této problematice.

Tato diplomová práce si klade za cíl přispět k lepšímu porozumění důvodů páchání daňové kriminality a poskytnout základ pro formulaci efektivních strategií a opatření v boji proti tomuto jevu. V současnosti je daňová kriminalita stále více mediálně probíraným jevem s celospolečenskými dopady, proto je zásadní zkoumat a analyzovat možnosti, které nám umožní lépe se vypořádat s dopady tohoto jednání na společnost.

Výsledkem práce bude navrhnout doporučení pro zlepšení strategií a opatření v prevenci a potírání daňové kriminality. Na závěr je důležité uvést, že daně nejsou pouze způsobem, jakým stát odebírá peníze občanům a společností. Daně jsou hlavně prostředek, jak stát může financovat veřejné služby, které všichni potřebujeme a využíváme, jako je školství, zdravotnictví, infrastruktura a jiné. Pokud tedy někdo neplní své daňové povinnosti, poškozují celou veřejnost.

2. TEORETICKÁ ČÁST

Tato část práce uvádí a následně objasňuje nejdůležitější pojmy z oblasti kriminologie a daňové kriminality:

Kriminologie

Kriminologie je vědní disciplína, která studuje kriminalitu a její příčiny, mechanismy, prevenci a trestání. Kriminologie se zaměřuje na analýzu chování pachatelů, obětí a reakce společnosti na trestnou činnost. Tato vědní disciplína studuje všechny aspekty kriminality, včetně sociálních, psychologických, ekonomických a environmentálních souvislostí, které mohou ovlivnit vznik a šíření trestné činnosti.¹

Daňová kriminalita

Daňová kriminalita je porušení daňových zákonů a předpisů, které vedou k nezákonnému získání výhod nebo snížení daňové povinnosti. Toto jednání může zahrnovat různé praktiky jako je vytváření fiktivních účetních dokladů, snaha o neplacení povinných daňových odvodů, zatajování svých příjmů a další formy zkreslování a manipulace s finančními výkazy s cílem snížit daňovou zátěž nebo pro sebe získat finanční prospěch. Páchání daňové kriminality má negativní dopad na státní rozpočet a hospodářskou stabilitu státu.²

Daňová kriminalita je z kriminologického hlediska aktuální téma, protože znatelně ovlivňuje ekonomickou stabilitu společnosti, narušuje právní struktury a sociální víru ve státní zřízení. Proto je důležité nepodceňovat její význam.

Daň

Daň lze definovat jako povinnou, nenávratnou, zákonem určenou platbu do veřejného rozpočtu. Daň je platbou neúčelovou a neekvivalentní. Daň může být platbou pravidelně se opakující v určených časových intervalech (například daň

¹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

² CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. Praha: EUPRESS, 2015. ISBN 978-80-7408-109-5.

z příjmů), anebo platbou nepravdělnou spjatou s konkrétní věcí či úkonem (například spotřební daň).³

2.1. Druhy daňové kriminality

Daňová kriminalita může nabývat různých forem a podob. Některé jsou více skryté, jiné mají podobu legálnosti. Druhy daňové kriminality jsou tedy kriminalita skrytá a kriminalita otevřená – ta která je viditelná, ničím nezastírána.⁴

2.1.1 Skrytá daňová kriminalita

Skrytá daňová kriminalita je druh daňové kriminality, při které pachatelé aktivně skrývají své příjmy nebo majetek před státní správou. Pachatelé daňové kriminality se snaží zakrýt své nezákonné aktivity, aby unikli odhalení a postihu. Skrytá daňová kriminalita může mít za následek významné finanční ztráty pro stát, ale může také poškodit ekonomiku a veřejnou důvěru v daňový systém.

Metody skryté daňové kriminality:

- **Nepřiznávání svých příjmů**

Pachatelé daňových trestných činů nepřiznávají veškeré své příjmy státní správě. To znamená, že své příjmy, které pocházejí z jejich podnikání nebo příjmů z jejich ostatní činnosti nedaní a mohou se tak dopouštět daňových deliktů.⁵

- **Znehodnocení svého majetku**

Pachatelé mohou úmyslně znehodnotit svůj majetek, tak aby snížili jeho hodnotu a pro daňové účely měl menší hodnotu, ze které by museli odvádět povinné odvody státu. To může zahrnovat například snižování ceny nemovitostí, aut nebo jiných aktiv.⁶

³ KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-165-3.

⁴ ZÁMEČNÍK, R., & MAREŠ, P. *Daňová kriminalita*. Praha: Wolters Kluwer. 2014. ISBN 978-80-7598-470-1

⁵ ZAJÍČEK, P. *Daňová kriminalita*. Praha. C. H. Beck. 2015. ISBN 978-80-7422-608-2.

⁶ SOCHOROVÁ, Vendula. *Specifika dokazování v daňovém řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-520-6.

- **Využívání podvodných nebo fiktivních společností**

Účelným využíváním podvodných nebo fiktivních společností mohou pachatelé obcházet své daňové povinnosti. To může zahrnovat založení fiktivní společnosti, použití společnosti k vyvádění peněz nebo použití společnosti k čerpání neoprávněných daňových úlev.⁷

- **Zastírání svého jmění skrze offshore účty**

Pachatelé trestné činnosti využívají offshore účty, tedy bankovní účty vedené v jiných státech „tzv. daňových rájích“ k ukrytí svých příjmů a majetku před státními orgány. To může zahrnovat založení bankovního účtu ve státě, který má k tomuto účelu vhodnou legislativu.⁸

Skrytá daňová kriminalita je vážný problém, který může mít za následek významné finanční ztráty pro stát. Je důležité, aby orgány státní správy měly a využívaly účinné mechanismy pro odhalení a potírání skryté daňové kriminality.

2.1.2 Otevřená daňová kriminalita

Na rozdíl od skryté daňové kriminality jsou tyto trestné činy často prováděny veřejně a pachatelé nemají snahu skrývat své jednání před úřady. Pachatelé, kteří páchají trestnou činnost, tímto způsobem využívají jako jedny z nástrojů k páčání své trestné činnosti tyto metody:⁹

- **Manipulace s účetnictvím**

Zahrnuje falšování účetních záznamů a financí s cílem snížit zdanitelný zisk a tím snížit daňové povinnosti. Manipulace s účetnictvím je záměrné falšování účetních záznamů s cílem oklamat třetí strany, jako jsou investoři, úřady nebo dodavatelé.¹⁰

⁷ ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita a management*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 9788074520051.

⁸ Tamtéž.

⁹ Finanční analytická jednotka Ministerstva financí České republiky. *Otevřená kriminalita: definice, příklady, důsledky a způsoby jejího potírání*. 2023. Praha.

¹⁰ ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita: (z pohledu řízení a správy)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. Eupress. ISBN 9788086754833.

- **Falšování příjmů**

Zahrnuje záměrné připsání neexistujících příjmů do účetních záznamů. To může být provedeno například vytvořením falešných faktur, připsáním příjmů z jiných společností nebo připsáním příjmů z budoucích období.¹¹

- **Falšování výdajů**

Zahrnuje záměrné snížení výdajů v účetních záznamech. To může být provedeno například nesprávně snížením ceny zboží nebo služeb, nesprávně vyúčtováním nákladů nebo nepřiznáním nákladů.¹²

- **Znehodnocování svého majetku**

Zahrnuje záměrné snížení hodnoty majetku v účetních záznamech. To může být provedeno například nesprávným stanovením ceny majetku, chybným odhadem jeho životnosti nebo nepřesným odhadem jeho budoucí hodnoty.¹³

- **Umělé zvyšování nákladů**

Zahrnuje záměrné zvýšení nákladů v účetních záznamech. To může být provedeno například vytvořením falešných faktur, připsáním nákladů z jiných společností nebo připsáním nákladů z budoucích období.¹⁴

Z výše uvedeného následně plynou další postupy:

- Úprava účetních záznamů tak, aby se vytvořil zdánlivě lepší finanční obraz společnosti.
- Vytváření falešných dokumentů.
- Zfalšování podpisů.

Popsané jednání zapříčiňuje daňové úniky a menší přísun peněžních prostředků do státního rozpočtu. Daňové úniky se vyznačují záměrným snižováním zdanitelných příjmů, za účelem snížení své daňové povinnosti. Tento způsob páchaní trestné činnosti může zahrnovat nepřiznávání příjmů nebo umělé

¹¹ ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita: (z pohledu řízení a správy)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. Eupress. ISBN 9788086754833.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ FRYŠTÁK, Marek. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-18-2.

zvyšování nákladů a s tímto související účelné upravování svých účetních záznamů. Takovéto jednání se obecně nazývá daňová optimalizace. Tato spočívá v legálním využívání daňových pravidel a mezer v daňovém systému za účelem minimalizace své daňové zátěže. I když je to jednání legální, může být neetické a nemorální.

Otevřená daňová kriminalita je vážným problémem, který může mít negativní dopad na státní rozpočet a hospodářský růst celé společnosti. Pachatelé otevřené daňové kriminality se vyhýbají placení daní, což může mít za příčinu, že ostatní daňoví poplatníci budou muset platit více daní, aby kompenzovali ztrátu příjmů.

Otevřená daňová kriminalita může také vytvořit nerovné podmínky pro podnikání, protože podniky, které se dopouštějí otevřené daňové kriminality, mají neférovou výhodu oproti podnikům, které se nedopouštějí otevřené daňové kriminality.

Různé druhy daňové kriminality mohou mít různé motivace a důsledky. Skrytá a otevřená daňová kriminalita, manipulace s účetnictvím, falešné faktury a daňové úniky a optimalizace představují různé způsoby, jak jednotlivci a firmy mohou porušit daňové zákony a vyhnout se daňovým povinnostem.¹⁵

2.2. Kriminologický pohled na daňovou kriminalitu

Kriminologický pohled na daňovou kriminalitu zvyšuje pochopení tohoto kriminálního chování tím, že nabízí důvody, důsledky a faktory k jednání pachatelů. Vytváří analýzy chování pachatelů jejich obětí a reakcí veřejnosti na daňovou kriminalitu

Mezi kriminologické aspekty daňové kriminality můžeme zařadit motivaci a osobní charakteristiku pachatele daňového trestného činu.¹⁶ Motivace a charakteristiky pachatelů daňových podvodů jsou komplexní. Mezi faktory, kterými jsou charakterizováni a motivováni pachatelé daňové trestné činnosti se může řadit:

¹⁵ ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita: (z pohledu řízení a správy)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. Eupress. ISBN 9788086754833.

¹⁶ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminologie a prevence kriminality I: úvod do studia*. Praha: Armex Publishing, 2021. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-87451-83-0.

- **Finanční motivace**

Nejčastější motivací pachatelů páchajících daňové podvody je snaha o získání svého finančního prospěchu. Jednou z možností získání prospěchu pachatele je snaha o snížení své daňové povinnosti, získání neoprávněné daňové výhody nebo se placení daní úplně vyhnout. Hlavním motivem je tedy maximalizovat zisk nebo minimalizovat své ztráty ve formě odvodů peněžních prostředků do státního rozpočtu.¹⁷

- **Nedostatek morálního uvědomění**

Někteří pachatelé mohou mít nedostatek morálního uvědomění a berou tak svoji protiprávní činnost jako přijatelný způsob dosažení svých cílů. Mohou se snažit vyhybat své odpovědnosti a neplacením daní získávat pro sebe výhody. Nedostatek morálního uvědomění se týká jak vyšší sociální vrstvy obyvatel, která chce neustále zvyšovat své zisky, tak i nižších sociálních vrstev obyvatel, kteří mají cíl stát se bohatými rychle s minimálním úsilím. Tyto skupiny osob mohou spolupracovat s cílem ztížit práci kontrolního úřadu a policie.¹⁸

- **Složitost daňového systému**

Kvůli složitosti daňového systému mohou některé podniky a jednotlivci obcházet záměrně daňový systém. A to z toho důvodu, že je tento systém nepřehledný a pro ně těžko srozumitelný, své podvody mohou způsobovat neúmyslně svými chybami nebo záměrně.¹⁹

- **Nedostatek státní kontroly**

Pokud se pachatelé domnívají, že je jejich odhalení méně pravděpodobné, může je toto jejich přesvědčení motivovat k provádění dalších daňových podvodů. Nedostatečná kontrola a trestní sankce může navozovat dojem beztrestnosti za spáchání trestného činu.²⁰

¹⁷ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. Praktik (Leges). ISBN 9788075024886.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ NEZKUSIL, Jiří. K otázce příčin kriminality po listopadu 1989. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2005, 2(2005), 37-44. ISSN 1213-5313..

²⁰ Tamtéž.

- **Konkurenční tlak**

Firmy se mohou cítit pod tlakem konkurence a snažit se snížit své náklady za každou cenu, aby měli výhodu oproti své konkurenci. Krácení daní je jednou z možností jak ušetřit své finanční prostředky. Tímto způsobem mohou snižovat náklady na produkt nebo službu a získávat konkurenční výhodu, přestože je to nezákonné.²¹

- **Nedostatek transparentnosti**

Některé subjekty se mohou podílet na daňových podvodech kvůli nedostatečné finanční transparentnosti svých financí. Zatajení svých příjmů nebo majetku a zkresení svého skutečného finančního stavu může být také způsobem, jak zkrátit svoji daňovou povinnost.²²

- **Kreativita a podnikavost**

Někteří jednotlivci nebo firmy mohou považovat optimalizaci své daňové povinnosti za formu své kreativity nebo podnikatelské činnosti. Tímto přístupem se daný subjekt pohybuje tzv. šedé zóně a snadno může spadnout do oblasti, která již není legální. Poté může být za své jednání trestně stíhán.

Tyto motivační faktory se často vzájemně prolínají, což má za následek vznik dalších faktorů, které ovlivňují jednání jednotlivce nebo firmy, které vede k provedení trestného činu.²³

2.3. Příčiny a motivace daňové kriminality

Hlavní motivací k páčání daňové kriminality je ekonomická motivace. Do tohoto druhu motivace lze zařadit dosažení většího zisku či snížení daňové povinnosti. Cílem této motivace je zisk a menší daňová povinnost. Hlavním důvodem pro páčání daňové trestné činnosti je hledání finančního zisku či jiné výhody. Další zmíněnou motivací pachatele pro páčání daňové trestné činnosti je snížení své

²¹ NEZKUSIL, Jiří. K otázce příčin kriminality po listopadu 1989. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2005, 2(2005), 37-44. ISSN 1213-5313.

²² Tamtéž.

²³ ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita: (z pohledu řízení a správy)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. Eupress. ISBN 9788086754833.

daňové zátěže. Někteří jednotlivci a firmy mohou cítit, že daňová zátěž je příliš vysoká a snaží se ji minimalizovat prostřednictvím různých daňových triků a strategií. Motivací může být snaha o ušetření peněz a udržení vyššího čistého zisku.²⁴

Pachatelé se mohou snažit využít mezer nebo nedostatků v daňovém zákonodárství, aby legálně snížili své daňové povinnosti, čímž dochází k daňovým únikům. To může zahrnovat využití různých daňových únikových schémat nebo komplexních transakcí, které mají za cíl snížit daňové závazky. Tento komplex činností má za následek menší objem finančních prostředků ve státním rozpočtu.

Nedostatečná transparentnost a komplexnost státního daňového systému může motivovat některé pachatele k páčání daňové trestné činnosti. Pokud je obtížné sledovat a kontrolovat finanční transakce může se vytvářet příležitost pro skryté činnosti a z nich vyplývající daňové podvody.

V konkurenčním podnikatelském prostředí mohou některé firmy cítit tlak na snižování nákladů a zvyšování zisku za každou cenu, což může vést k porušení daňových předpisů a k páčání daňových deliktů.

Někteří jednotlivci a firmy mohou mít nízkou morální bariéru ohledně daňové kriminality. Z tohoto důvodu mohou považovat daňovou trestnou činnosti za akceptovatelnou nebo nepodstatnou ve srovnání s jinými trestnými činy.

Motivace k páčání daňové kriminality je ovlivněna faktory:

2.3.1 Socioekonomické faktory u pachatele

Pachatelé z různých socioekonomických skupin mohou mít různé motivace ke spáchání daňových podvodů. Pachatelé ze sociální vrstvy majetně lépe situovaných osob mohou mít větší motivaci ke spáchání daňového trestného činu. Tyto osoby mají pravděpodobně více příležitostí k uskutečnění takového skutku, protože z jejich větších příjmů a vlastnictví více majetku plynou také větší daně. Z tohoto důvodu mohou být více motivováni páchat daňovou trestnou činností za účelem ponechání si většího množství finančních prostředků pro svoji potřebu.

²⁴ NEZKUSIL, Jiří. K otázce příčin kriminality po listopadu 1989. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2005, 2(2005), 37-44. ISSN 1213-5313.

Někteří pachatelé mohou vnímat daňovou kriminalitu jako společensky přijatelnou. To převážně z důvodu toho, že považují daňový systém za nespravedlivý. Příkladem tohoto přesvědčení může být tvrzení některých podnikatelů, že do státního rozpočtu odvádí více než je pro ně nutné, více než jiní, že toto je na jejich úkor a právě tato skutečnost je dle nich opravňuje ke krácení jejich povinných daňových odvodů.²⁵

2.3.2 Psychologické faktory

Motivace k páčání daňové kriminality jsou různé a mohou se lišit v závislosti na konkrétním pachateli. Mezi nejčastější motivace k páčání daňově zaměřené kriminality patří.

- **Touha po bohatství**

Mnozí pachatelé daňové kriminality se snaží získat finanční zisk a chtějí rozšířit své jmění. Jednou z forem může být vyhýbání se placení daní nebo tzv. „optimalizace daní“. Toto vše se záměrem, aby jejich povinné odvody byly co nejmenší a oni měli, co nejvíce finančních prostředků.

- **Nechuť vůči daňovému systému**

Někteří lidé mají nechuť k daňovému systému. Mohou cítit, že daně jsou příliš vysoké nebo že daňový systém není spravedlivý. To může vést k tomu, že se rozhodnou páchat daňové trestné činy jako způsob protestu proti systému.²⁶

- **Pocit nespravedlnosti**

U některých pachatelů daňové trestné činnosti, předtím než se stali pachateli, vznikl pocit, že je s nimi nespravedlivě zacházeno ze strany státu a jeho daňového systému. Měli pocit, že platí více daní než ostatní lidé, a že za to co státu odvádí, nezískávají od státu dostatečný přínos. Tento pocit je dovedl k tomu, že se rozhodli páchat daňové trestné činy jako způsob vyrovnání se státním systémem.²⁷

²⁵ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 9788075985545.

²⁶ KUČHTA, J., FENYK, J., FRYŠTÁK, M., & KALVODOVÁ, V. *Hospodářská trestná činnost*. Masarykova univerzita. Brno. 2007.

²⁷ ŠÁMAL, P., & kolektiv. *Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR*. Praha. C. H. Beck. 2001. ISBN 80-7179-493-7.

- **Nízké tresty**

Někteří lidé si myslí, že je nepravděpodobné, že budou odhaleni a potrestáni za daňové trestné činy. Mohou cítit, že daňové orgány nejsou schopny odhalit daňové podvody nebo že tresty za daňové trestné činy jsou příliš mírné. Mají dojem, že se jim trestná činnost vyplatí.²⁸

- **Vnímání rizika**

Osobní vnímání rizika pachatele trestného činu, který uvažuje o odhalení svého jednání a z něj následně vyplývajícího trestu může hrát důležitou roli v rozhodování pachatele, zda působit protiprávně a případně v jakém rozsahu. Pokud pachatelé považují rizika spojené s páčáním trestného činu za nízké, může být pravděpodobnější, že se takového protiprávního jednání nakonec dopustí.²⁹

- **Racionalizace svých skutků**

Pachatelé trestné činnosti mohou své jednání ospravedlňovat různými způsoby. Racionalizace jejich protiprávního jednání může sloužit k ospravedlňování svých skutků, třeba tím, že oproti jiným byli podrobeni až příliš velké daňové zátěži.³⁰

- **Nadměrná sebedůvěra**

Někteří pachatelé mohou být příliš sebejistí a přesvědčeni, že jejich jednání nemůže být nikdy odhaleno, a tedy nikdy nebudou ani potrestáni. Toto přesvědčení pachatele může vést k páčání jeho trestné činnosti ve velkém rozsahu.³¹

- **Chamtivost a nízká empatie**

Psychologické rysy pachatele jako jsou chamtivost a nízká empatie mohou hrát roli v páčání různých typů trestných činů. Obecně platí, že pachatelé daňové

²⁸ ŠÁMAL, P., & kolektiv. *Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR*. Praha. C. H. Beck. 2001. ISBN 80-7179-493-7.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-488-6.

³¹ Tamtéž.

trestné činnosti málo přemýšlí o dopadu svých činů na společnost a na veřejné finance.³²

Motivace různých pachatelů daňové kriminality se mohou lišit a mohou souviset s jejich vnímáním daňového systému a rizikem postihu za spáchání takového činu. Psychologické faktory jako vnímání rizika a osobní rysy pachatele hrají klíčovou roli v tom, jak se pachatelé rozhodují a zdůvodňují své jednání. Pochopení pachatelů s těmito rysy může vést k účinnějším strategiím prevence a k trestání daňových trestných činů.

Dalším důležitým faktorem může být nedostatek kontroly a trestů k potírání daňové kriminality. Nedostatek kontroly ze strany státu a slabé tresty mohou hrát klíčovou roli v motivaci pachatelů k páčání daňové kriminality. Když pachatelé mají dojem, že mají nízkou pravděpodobnost být odhaleni a postiženi trestem, mohou být více ochotni riskovat a provádět daňové podvody.

Pokud daňové úřady mají omezené zdroje a kapacity na provádění kontrol, může to znamenat, že mnoho daňových deliktů zůstane neodhaleno. To může vytvořit atmosféru nízkého rizika pro pachatele.

Když pachatelé čelí jen mírným trestům za daňové delikty, nemusí to být dostatečně odstrašující. Pokud je trestní sankce za daňovou kriminalitu považována za poměrně malou nebo nepřiměřenou, pachatelé mohou mít menší obavy z odhalení a trestu.

Nedostatečná spolupráce mezi daňovými úřady a soudy, složitost dokazování daňových trestných činů a další faktory mohou vést k nízké pravděpodobnosti, že pachatelé budou obviněni a stíháni.

Řešení tohoto problému může zahrnovat zlepšení kontroly a vyšetřování daňových trestných činů, zvýšení trestů pro tyto delikty a zvyšování povědomí o závažnosti daňové kriminality ve společnosti.³³

³² KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-488-6.

³³ ŠÁMAL, P., & kolektiv. *Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR*. Praha. C. H. Beck. 2001. ISBN 80-7179-493-7.

2.4 Pachatelé daňové trestné činnosti

Analýza pachatelů daňové trestné činnosti se zabývá převážně faktory sociálními a ekonomickými. Charakter pachatele je ovlivněn na různými aspekty jeho života. Předtím, než se osoba stane pachatelem, je ovlivněna spousty různých faktorů, které zapříčiní to, že se rozhodne spáchat trestný čin. Mezi aspekty, které ovlivňují jedince předtím, než se stane pachatelem, lze zařadit:³⁴

- **Znalosti a schopnosti**

Vyšší úroveň vzdělání může umožnit pachatelům provádět propracovanější a komplikovanější daňovou trestnou činnost. Čím má pachatel vyšší znalosti daňového systému, tím je pro něj způsob páchaní trestného činu snazší. K tomuto mu může výrazně napomoci znalost technických zařízení (jak software, tak hardware), které mohou napomáhat při uskutečňování daňového podvodu. Čím vyšší jsou pachatelovy znalosti a schopnosti, tím jsou možnosti páchaní trestného činu pro pachatele snazší.

2.4.1 Charakteristika pachatele daňové kriminality

Páchání daňové kriminality je komplexní jev, který může být motivován různými faktory a může být ovlivněn různými aspekty, které mohou hrát roli v rozhodování pachatelů při páchaní těchto kriminálních činů.³⁵

Jedním z hlavních motivů páchaní daňové kriminality je snaha o maximalizaci finančního zisku pachatele. Pachatelé mohou být motivováni touhou získat větší zisky tím, že nepřiznají veškeré příjmy nebo znehodnotí majetek. Takto činí často, protože je u těchto osob často nedostatek etických hodnot, na základě kterých považují páchaní daňové trestné činnosti za méně závažnou trestnou činnost, než jsou jiné formy kriminality. Toto může souviset s pocitem, že stát příliš omezuje jejich práva a právě obcházení zákonů chápou pachatelé jako svoji motivaci k minimalizování státních zásahů do jejich finančních záležitostí a do jejich soukromí. Snaží se odpoutat od daňového systému. Podnikatel, který nedůvěřuje

³⁴ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3..

³⁵ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-488-6.

daňovému systému nebo jej považuje za nespravedlivý, může být více ochoten se dopustit daňové kriminality jako způsob protestu proti systému.³⁶

Významnými faktory, kterými lze přímo charakterizovat pachatele daňové trestné činnosti jsou:

2.4.2 Sociální rysy pachatele

Pachatelé daňové kriminality a jiní delikventi, kteří spáchali jiné trestné činy, mohou vykazovat odlišné sociální a ekonomické osobnostní rysy. Toto umožňuje porovnat tyto skupiny z hlediska osobnostních profilů a jejich motivace. Sociální rysy pachatele daňového trestného činu jsou:

- **Ekonomický status**

Daňová kriminalita je páchaná převážně za účelem přísunu dlouhodobého finančního zisku, tento slouží pachatelům k hromadění svého majetku, a potvrzování svého postavení majetné osoby.

- **Profesní sféra**

Pachatelé daňové kriminality bývají často zaměstnání v oblasti zabývající se financemi a řeší ekonomickou problematiku. Jejich profesní sféra a oblast, ve které se pohybují, ovlivňuje jejich případné rozhodnutí stát se pachatelem trestného činu s daňovým podtextem.

- **Sociální postavení**

Pachatelé daňové kriminality bývají relativně lépe ekonomicky zajištěni. Mají snazší přístup k finančním zdrojům. Jejich lepší finanční možnosti jim pomáhají páchat komplikovanější trestnou činnost.³⁷

³⁶ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-488-6.

³⁷ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

2.4.3 Důsledky daňových podvodů pro společnost

Daňová kriminalita a jiné formy trestné činnosti mohou mít různé důsledky pro společnost, ekonomiku a veřejný sektor, když způsobuje vážné ekonomické ztráty.³⁸

Daňová kriminalita může způsobit značné finanční ztráty státu, což může ovlivnit financování veřejných služeb a infrastruktury. Jiné formy kriminality mohou způsobit přímé škody na majetku a způsobit ekonomické ztráty jiným jednotlivcům nebo firmám.

Daňová kriminalita může podkopat důvěru veřejnosti ve státní instituce a spravedlnost. Jiné formy kriminality mohou také mít negativní vliv na vnímání bezpečnosti a důvěry v společnosti.

Daňová kriminalita může ovlivnit hospodářskou stabilitu a rovnováhu. Jiné formy kriminality mohou mít dopad na sociální struktury a vytvářet napětí mezi různými skupinami obyvatelstva.

Důsledky daňové kriminality a jiných forem trestné činnosti jsou komplexní a mohou se lišit v závislosti na povaze trestné činnosti a kontextu, ve kterém se vyskytuje. Daňoví podvodníci se liší od pachatelů jiných trestných činů několika způsoby. Za prvé, daňoví podvodníci jsou často vysoce vzdělaní a úspěšní lidé. Za druhé, daňové podvody jsou často páčány v rámci legálních obchodních transakcí.

Daňová kriminalita vede ke ztrátám veřejných financí, což může omezovat státní rozpočet pro důležité veřejné služby a investice. Například, pokud daňový poplatník podvádí na daních, znamená to, že vláda dostává méně peněz, které by jinak mohla použít na financování škol, nemocnic, infrastruktury a dalších veřejných služeb. To může mít negativní dopad na kvalitu života občanů a může také vést k poklesu hospodářského růstu.³⁹

Vysoká míra daňové kriminality může snižovat důvěru občanů ve spravedlivost a transparentnost daňového systému. To může vést k tomu, že občané budou méně

³⁸ CHMELÍK, J., HÁJEK, P., & NEČAS, S. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2005. ISBN 80-86898-13-X

³⁹ Tamtéž.

ochotni platit daně, což může ještě více zhoršit situaci. Daňový systém by měl být jednoduchý a transparentní, aby ho občané mohli pochopit a s ním souhlasit.

Daňová kriminalita se může zvyšovat v případě narůstání ekonomických rozdílů mezi lidmi. Zneužívání daňového systému bývá často činěno ekonomicky lépe zajištěnými osobami a firmami. Tato nerovnost ve společnosti může vést k tomu, že bohatí budou mít větší svobodu a bohatství díky svým větším majetkům, zatímco méně majetní budou mít méně možností a zdrojů jak zlepšit své postavení a své příjmy. Daňový systém by měl být spravedlivý pro všechny účastníky daňového systému, měl by zajišťovat, aby všichni občané platili spravedlivý podíl daní.⁴⁰

Daňová kriminalita může ovlivnit podnikatelské prostředí, když čestní podnikatelé čelí nespravedlivé konkurenci ze strany těch, kteří se vyhýbají daním. To může vést k tomu, že čestní podnikatelé budou mít těžší ustát konkurování těm, kteří se vyhýbají daním, což může vést k poklesu hospodářského růstu a zaměstnanosti.

Vědomí, že někteří jedinci či firmy unikají placení daní, může narušit občanské postavení a vůli dodržovat daňové povinnosti. To může vést k tomu, že lidé budou méně ochotni dodržovat zákony a méně ochotni platit daně, což povede k poklesu právního státu a hospodářského růstu. Ztráta důvěry ve státní instituce a snížená daňová morálka mohou mít dlouhodobý dopad na fungování společnosti a státu. To může vést k poklesu právního státu, hospodářského růstu a zaměstnanosti. Může to také vést ke zvýšení sociálních nerovností a kriminality.

Celkově lze říci, že daňová kriminalita má značný negativní vliv na společnost a ekonomiku. Kromě ekonomických ztrát způsobených nedostatečnými daňovými příjmy, může ovlivnit společenské vztahy, narušit důvěru veřejnosti a narušit fungování státních institucí.

2.4.4 Společenské faktory daňové kriminality

Daňová kriminalita a její trestání je silně ovlivněno společenským pohledem na konkrétní delikt. Bohužel nedostatečné vysvětlení této trestné činnosti může vést i k přehlížení zásadních dopadů pro fungování celé společnosti. Společenský

⁴⁰ CHMELÍK, J., HÁJEK, P., & NEČAS, S. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2005. ISBN 80-86898-13-X.

pohled může být ovlivněn mimo vzdělání konkrétních osob, také sociálními médii či neatraktivitou pro společnost, která vnímá tuto trestnou činnost jako záležitost, která se jí více či méně netýká. Dále jedinci ve společnosti mohou přímo využívat produkty daňové kriminality (např. levnější cigarety, alkohol nebo zaměstnání „na černo“, kdy má jedinec vyšší reálnou mzdu) a neuvědomují si, že v některých případech může být ohroženo jejich zdraví, případně přichází o další výhody, které vyplývají z placení daní.⁴¹

Studium sociálních norem a hodnot, které ovlivňují vnímání daňové kriminality, může poskytnout cenné poznatky toho, jakým způsobem společnost vnímá tuto formu trestné činnosti a zda ji považuje za morálně akceptovatelnou či nikoliv.

Mezi normy a hodnoty společnosti se řadí společenská povinnost. Toto je způsob, jakým lidé tvořící společnost vnímají placení daní jako morální a společenskou povinnost, která umožňuje financovat veřejné služby a veřejnou infrastrukturu, jako způsob, který napomáhá rozvoji celé společnosti.

Spravedlnost a rovnost jakou je vnímána daňová kriminalita může být spojeno s vnímáním spravedlnosti a rovnosti v daňovém systému. Pokud lidé ve společnosti mají pocit, že někteří unikají od placení daní, může to vést k narušení tohoto vnímání a v nedůvěru společnosti v systém jako funkční celek.

Legitimita daňového systému poukazuje na způsob jakým je daňový systém ve společnosti vnímán. Vnímání daňového systému jako nespravedlivého může podnítit společnost k páčání daňových deliktů.⁴²

Vliv společenských postojů poukazuje na to, jakým způsobem společnost přijímá daňovou kriminalitu a jaké jsou reakce společnosti na její páčání. Analýza vlivu společenských postojů k daňové kriminalitě na prevenci a trestání ukazuje, jak tato vnímání mohou formovat reakce státu na danou problematiku.

⁴¹ ŠRAJER, M. *Daňová kriminalita a její společenské dopady*. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-8114-680-1

⁴² ŠÁMAL, P., & kolektiv. *Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR*. Praha. C. H. Beck. 2001. ISBN 80-7179-493-7.

Vyšší společenský zájem o daňovou kriminalitu může vést k většímu politickému tlaku na státní orgány k tomu, aby tuto problematiku braly vážně a věnovaly jí větší pozornost.

Pokud je daňová kriminalita vnímána jako závažný problém, stát bude pravděpodobněji upřednostňovat razantní a efektivní preventivní a trestní opatření.⁴³

2.5 Ekonomické ztráty

Daňová kriminalita vede ke ztrátám veřejných financí, což může omezovat státní rozpočet pro důležité veřejné služby a investice. Například, pokud daňový poplatník podvádí na daních, znamená to, že vláda dostává méně peněz, které by jinak mohla použít na financování škol, nemocnic, infrastruktury a dalších veřejných služeb. To může mít negativní dopad na kvalitu života občanů a může také vést k poklesu hospodářského růstu.

Vysoká míra daňové kriminality může snižovat důvěru občanů ve spravedlivost a transparentnost daňového systému. To může vést k tomu, že občané budou méně ochotni platit daně, což může ještě více zhoršit situaci. Daňový systém by měl být jednoduchý a transparentní, aby ho občané mohli pochopit a s ním souhlasit.

Daňová kriminalita může ovlivnit podnikatelské prostředí, když čestní podnikatelé čelí nespravedlivé konkurenci ze strany těch, kteří se vyhýbají daním, což může vést k poklesu hospodářského růstu a zaměstnanosti. Daňový systém by měl být spravedlivý a měl by zajišťovat, aby všichni podnikatelé měli stejné podmínky pro podnikání.

Nižší daňové příjmy mohou vést ke snižování financování veřejných služeb, jako jsou zdravotnictví, školství a infrastruktura. To může mít negativní dopad na kvalitu života občanů a na konkurenceschopnost ekonomiky.⁴⁴

Daňová kriminalita může způsobit ztrátu důvěry veřejnosti ve stát a jeho instituce, když se občané dozvídají o zneužívání daňových pravidel. To může vést k tomu,

⁴³ ŠÁMAL, P., & kolektiv. *Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR*. Praha. C. H. Beck. 2001. ISBN 80-7179-493-7.

⁴⁴ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. Praha: EUPRESS, 2015. ISBN 978-80-7408-109-5.

že občané budou méně ochotni spolupracovat s vládou a méně ochotni platit daně, což může ještě více zhoršit situaci.

Vědomí, že někteří jedinci či firmy unikají placení daní, může narušit občanské postavení a vůli dodržovat daňové povinnosti. To může vést k tomu, že lidé budou méně ochotni dodržovat zákony a méně ochotní platit daně, což může vést k poklesu právního státu a hospodářského růstu.⁴⁵

Daňová kriminalita může ovlivnit vnímání daňové morálky ve společnosti, když se lidé ptají, proč by měli platit daně, když jiní to nedělají.

Ztráta důvěry ve státní instituce a snížená daňová morálka mohou mít dlouhodobý dopad na fungování společnosti a státu. To může vést k poklesu právního státu, hospodářského růstu a zaměstnanosti. Může to také vést ke zvýšení sociálních nerovností a kriminality.⁴⁶

Celkově lze říci, že daňová kriminalita má značný negativní vliv na společnost a ekonomiku. Kromě ekonomických ztrát způsobených nedostatečnými daňovými příjmy, může ovlivnit společenské vztahy, narušit důvěru veřejnosti a narušit fungování státních institucí.

2.6 Prevence daňové kriminality

Pozitivní vnímání daňové kriminality může motivovat úřady k intenzivnějšímu dohledu, odhalování a prevenci, aby udržely veřejnou důvěru v daňový systém.

Pokud jsou úřady podporovány veřejnými postoji, mohou disponovat většími zdroji a podporovat spolupráci s jinými subjekty ke zlepšení prevence.⁴⁷

⁴⁵ SEDLÁČEK, M. *Daňová kriminalita v České republice*. Wolters Kluwer. 2018. ISBN 978-80-7598-642-8.

⁴⁶ ŠÁMAL, P., & kolektiv. *Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR*. Praha. C. H. Beck. 2001. ISBN 80-7179-493-7.

⁴⁷ VEVERKA, J. *Prevence daňové kriminality*. [Bakalářská práce]. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, s. 10. 2016. ISBN 978-80-210-9441-3

Prevence daňové kriminality může být komplikovaná při pozitivním přijímání daňových podvodů, což vede k zhoršení kvality jejich odhalování a dokumentování. Formy prevence zahrnují opatření, strategie a aktivity, které mají za cíl snížit výskyt daňových podvodů a úniků a zlepšit dodržování daňových povinností. Součástí analýzy prevence daňové kriminality:

- **Vzdělávání a informovanost**

Proaktivní vzdělávání občanů a podnikatelů o daňových záležitostech a povinnostech může snížit nevědomost a nedorozumění, které mohou vést k daňovým chybám.⁴⁸

- **Transparentní daňový systém**

Jasný a srozumitelný daňový systém může minimalizovat příležitosti pro záměrné zneužívání nebo manipulaci.

Téma prevence a boje proti daňové kriminalitě je klíčové v rámci zajišťování fiskální integrity a spravedlivého daňového systému.

Důležitým aspektem v prevenci daňové kriminality je právní rámec a legislativa státu. Zavedení účinných právních nástrojů a přiléhavé legislativy je zásadní pro účinnou prevenci daňové kriminality. Důkladná a soudržná právně ustanovená pravidla týkající se daní, transparentního účetnictví a daňového plnění jsou proto nezbytná.

Daňové úřady hrají klíčovou úlohu v prevenci a boji proti daňové kriminalitě. Jejich schopnost efektivně monitorovat daňové povinnosti, provádět kontroly a vyšetřovat podezření z daňových deliktů je zásadní. Z činnosti finančních úřadů následně vyplývají trestní stíhání pachatelů a následné soudní procesy.

Daňová kriminalita může být často komplexní a mezinárodně propojená. Spolupráce mezi státy a mezinárodními organizacemi, jako je OECD⁴⁹ nebo EU,

⁴⁸ MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Preventivní opatření proti daňové kriminalitě*. 2019. ISBN 978-80-7389-194-0.

⁴⁹ Zkratka OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) je mezinárodní organizací sdružující 38 zemí, které se zavázaly k podpoře hospodářského růstu, sociálního pokroku a udržitelného rozvoje.

může zlepšit schopnost odhalovat a trestat daňové delikty. Výměna informací mezi zeměmi a koordinované akce mohou přispět k omezení daňové kriminality.⁵⁰

S tímto je plně související a nezbytná technologická inovace. Moderní technologie mohou hrát klíčovou roli v prevenci a boji proti daňové kriminalitě. Automatická výměna daňových informací, datová analýza a umělá inteligence mohou pomoci odhalit podezřelé vzory a transakce. Elektronické a online platby také vyžadují vhodné způsoby kontroly.⁵¹

Důležitým aspektem prevence je vzdělávání a osvěta veřejnosti, podniků a zvláště pak daňových poradců. Těmto subjektům je velmi důležité neustále objasňovat důležitost dodržování daňových povinností a seznamovat je s riziky spojenými s daňovou kriminalitou. Informované a vzdělané subjekty budou pravděpodobně více dbát na dodržování pravidel.⁵²

Dalším souvisejícím tématem je zajištění ochrany pro osoby, které poskytnou důležité informace o daňové kriminalitě, což může být klíčové pro odhalení a stíhání pachatelů. Ochrana informátorů může zvýšit pravděpodobnost, že pachatelé budou odhaleni.⁵³

Zabezpečení daňové integrity vyžaduje komplexní a multidisciplinární přístup, který kombinuje právní, administrativní, technologické a společenské aspekty. Efektivní prevence a boj proti daňové kriminalitě může přispět k udržení důvěry v daňový systém a spravedlivější ekonomické prostředí.

2.7 Trestání daňové kriminality

Celkově je trestání daňové kriminality klíčovým faktorem v boji proti této formě trestné činnosti. Efektivní a spravedlivý právní systém, spolupráce úřadů, dodržování práv obviněných a prevence recidivy mohou přispět k odstrašení od páchaní daňových podvodů a k zajištění dodržování daňových povinností a

⁵⁰ MINISTERSTVI VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku do roku 2023*. 2018.

⁵¹ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. Praktikum (Leges). ISBN 978-80-7502-488-6.

⁵² PICHRT, Jan a Jakub MORÁVEK. *Whistleblowing - závěry a perspektivy*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-590-0

⁵³ Tamtéž.

důsledné trestání daňových podvodníků a úniků může fungovat jako odstrašující faktor pro ty, kteří by jinak uvažovali o podobných praktikách.

Také spolupráce mezi státními úřady a zástupci soukromých organizací může zlepšit dodržování povinností a usnadnit identifikaci problémů v případě, že tato spolupráce je výhodná pro oba tyto sektory. Oba se při vzájemné spolupráci mohou doplňovat, čímž může být tato spolupráce výhodná pro obě tyto strany.⁵⁴

Nejdůležitějšími zákony, kterými je řešena problematika daňové kriminality:

- **Zákon č. 586/1992 Sb.**, o daních z příjmů – je základním právním předpisem, který upravuje daň z příjmů fyzických osob a právnických osob v České republice. Zákon stanoví základ daně, sazby daně, způsob výpočtu daně, termíny placení daně a další povinnosti daňových subjektů. Zákon také upravuje daňové kontroly, daňové řízení a daňové spory. Zákon o daních z příjmů je důležitým právním předpisem, který zajišťuje spravedlivé a rovné zdaňování příjmů v České republice.⁵⁵
- **Zákon č. 238/2004 Sb.**, o dani z přidané hodnoty – dan z přidané hodnoty (DPH) je nepřímá daň, která se vybírá z přidané hodnoty zboží nebo služeb při jejich prodeji. DPH je daň, kterou platí samotní spotřebitelé zboží nebo služby. Je také odváděna podnikateli. DPH je důležitým příjmem státního rozpočtu České republiky, kdy odvody za tvoří DPH asi 15 % příjmů státního rozpočtu.⁵⁶
- **Zákon č. 353/2003 Sb.**, o spotřebních daních, upravuje spotřební daně. Spotřební daně jsou daně, které se vybírají z vybraných výrobků, jako jsou tabákové výrobky, alkoholické nápoje, minerální oleje a pohonné hmoty. Spotřební daně jsou nepřímé daně, což znamená, že je platí spotřebitelé, ale odvádí je podnikatelé. Podnikatelé si spotřební daně mohou odečíst z částky, kterou zaplatili na spotřební dani, kterou zaplatili při nákupu výrobků, které jsou jí porobeny. Spotřební daně jsou důležitým příjmem

⁵⁴ OECD. (2018). Zpráva OECD o daňové kriminalitě. OECD. ISBN 978-92-64-29110-7.

⁵⁵ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 286/2022 Sb., účinném od 1. července 2022.

⁵⁶ Zákon č. 238/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění zákona č. 279/2022 Sb., účinném od 1. července 2022.

státního rozpočtu. V České republice tvoří spotřební daně asi 10 % příjmů státního rozpočtu.⁵⁷

- **Zákon č. 280/2009 Sb.** daňový řád, upravuje postup správců daní, práva a povinnosti daňových subjektů a třetích osob, které jim vznikají při správě daní. Daňový řád stanoví práva a povinnosti správců daní, daňových subjektů a třetích osob, upravuje postup při správě daní, řízení o daních a řešení daňových sporů. Daňový řád je důležitým právním předpisem, který upravuje fungování daňového systému v České republice.⁵⁸
- **Zákon č. 141/1961 Sb.**, o trestním řízení soudním (trestní řád), je základním právním předpisem, který upravuje trestní řízení v České republice. Trestní řád stanoví práva a povinnosti orgánů činných v trestním řízení, práva a povinnosti obviněného, poškozeného, zúčastněné osoby a veřejnosti, průběh trestního řízení a jeho závěry. Trestní řád je důležitým právním předpisem, který chrání práva a svobody občanů a zajišťuje spravedlivé a rovné trestní řízení.⁵⁹
- **Zákon č. 40/2009 Sb.**, trestní zákoník, je základním právním předpisem, který upravuje trestné činy a tresty v České republice. Trestní zákoník stanoví druhy trestných činů, tresty za trestné činy, podmínky použití trestů, způsoby výkonu trestů a další instituty trestního práva. Trestní zákoník je důležitým právním předpisem, který chrání práva a svobody občanů a zajišťuje spravedlnost v trestním právu.⁶⁰
- **Zákon č. 418/2012 Sb.** o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, tento zákon upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které lze za spáchání stanovených trestných činů právnickým osobám uložit, dále upravuje postup v řízení proti právnickým osobám. Podle tohoto zákona je právnická osoba trestně odpovědná za spáchání trestného činu, pokud jej spáchal její orgán, člen, zaměstnanec, zmocněnec nebo jiná osoba, která jedná za právnickou osobu nebo v jejím zájmu. Trestní řízení proti právnické osobě se vede

⁵⁷ Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění zákona č. 131/2022 Sb., účinném od 1. července 2022.

⁵⁸ Zákon č. 280/2009 Sb., o daňovém řádu, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

podle trestního řádu (Zákon č. 141/1961 Sb.). V některých případech může být řízení proti právnické osobě vedeno i v trestním řízení proti fyzické osobě, která spáchala trestný čin za právnickou osobu.⁶¹

2.7.1 Trestní sankce

Trestní sankce v případě daňové kriminality mohou zahrnovat peněžité pokuty, odnětí svobody nebo konfiskaci majetku. Jejich výše často závisí na závažnosti spáchání daňového zločinu. Vyšší pokuty či delší tresty odnětí svobody mohou sloužit jako odstrašující faktor a měly by reflektovat společenskou úroveň nesnášenlivosti vůči daňovým podvodům.

Tresty nebo trestní sankce udělené za spáchání daňového deliktu mohou ovlivnit postoje společnosti k pachatelům, kteří spáchali nějakou formu daňové kriminality. Tvrdost trestů může mít vliv na páchaní budoucí trestné činnosti, tedy výše udělených sankcí může mít preventivní – odstrašující charakter pro možné zájemce o páchaní této formy kriminality.

Úspěšnost soudního stíhání daňové kriminality může být měřena podle počtu odsouzených pachatelů ve srovnání s celkovým počtem případů. Efektivní soudní procesy jsou základním kamenem spravedlivého trestání, zajištění důkazů a dodržování práv obviněných.⁶²

Spolupráce mezi finančními a daňovými úřady a orgány činnými v trestním řízení je zásadní pro efektivní odhalování a vyšetřování případů daňové kriminality. Kvalitní spolupráce může znamenat rychlejší identifikaci pachatelů a větší pravděpodobnost úspěšného trestního stíhání.

Získávání důkazů a informací potřebných pro trestní stíhání daňové kriminality by mělo respektovat zákonné postupy. Moderní technologie a metody, jako je forenzní analýza a digitální stopy, mohou výrazně pomoci při shromažďování relevantních důkazů.⁶³

⁶¹ Zákon č. 418/2012 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 285/2015 Sb., účinném od 1. ledna 2016.

⁶² Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád. Zákon o daních z příjmů, o daních z nemovitostí, o správce daně a o změně některých zákonů. Sbírka zákonů České republiky, 1. prosince 2009.

⁶³ ŠÁMAL, P., & kolektiv. *Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR*. Praha. C. H. Beck. 2001. ISBN 80-7179-493-7.

Spravedlivé a transparentní právní postupy jsou základem důvěry v právní systém. Zneužití právních postupů nebo korupce by měly být aktivně monitorovány a potírány.

Zajištění práv obviněných a podezřelých osob během soudního procesu je nezbytné pro dodržování základních principů spravedlivého soudnictví a zachování důstojnosti jednotlivce.

Prevence recidivy u pachatelů, kteří byli již trestáni za daňovou kriminalitu, může zahrnovat rehabilitační programy, terapii a resocializační opatření. Cílem je minimalizovat riziko opakování trestné činnosti a podpořit integraci pachatelů zpět do společnosti.⁶⁴

Negativní vnímání daňové kriminality může vést k tlaku na zvýšení trestů pro daňové zločiny, aby se zabránilo nekalým praktikám a podpořila odstrašující funkce trestů.

Pozitivní postoj společnosti může vést k větší alokaci finančních a personálních zdrojů na prevenci a odhalování daňové kriminality, čímž se zvyšuje účinnost a úspěšnost opatření.⁶⁵

2.8 Porovnání s jinými formami kriminality

Daňová kriminalita může být porovnávána s jinými formami kriminality z mnoha pohledů. Srovnáním motivací a příčin daňové kriminality s jinými formami trestné činnosti může odhalit společné faktory, jako je chamtivost, snaha o finanční zisk nebo nedostatek etických hodnot. Zároveň může ukázat specifické faktory, které vedou k páčání daňových trestných činů, například složitost daňového systému.

Porovnání strategií prevence mezi daňovou kriminalitou a jinými formami kriminality může ukázat účinnost různých přístupů v závislosti na konkrétních faktorech. Některé preventivní opatření mohou být přenositelná mezi různými trestnými činy, zatímco jiná mohou být specifická pro danou formu kriminality.⁶⁶

⁶⁴ ŠÁMAL, P., & kolektiv. *Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR*. Praha. C. H. Beck. 2001. ISBN 80-7179-493-7.

⁶⁵ OECD. *Zpráva OECD o daňové kriminalitě*. OECD. 2018. ISBN 978-92-64-29110-7.

⁶⁶ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: IKSP, 2021. ISBN 978-80-7338-196-7.

Porovnání dopadů daňové kriminality a jiných trestných činů na společnost, ekonomiku a jednotlivce může ukázat, které formy kriminality mají závažnější důsledky. To může vést k lepšímu porozumění tomu, kde je třeba klást větší důraz na prevenci a trestání.

Zkoumáním sociálních faktorů, jako jsou sociální struktura, vzdělání a zaměstnání, ve vztahu k daňové kriminalitě a jiným trestným činům může odhalit podobnosti a rozdíly v chování pachatelů různých trestných činů.⁶⁷

2.9 Kriminologické teorie

Pro provedení analýzy kriminálního jednání je nezbytné uvést kriminologické teorie, podle kterých bude hodnoceno jednání pachatelů daňových trestných činů.

Aplikace kriminologických teorií na daňovou kriminalitu a jiné formy kriminality může ukázat, zda existuje univerzální vysvětlující faktor pro všechny druhy kriminality nebo zda je nutné používat specifické teorie pro každý druh trestné činnosti.

Celkové srovnání daňové kriminality s jinými formami kriminality může přinést užitečné poznatky o podobnostech a rozdílech mezi různými trestnými činy, což může vést k lepšímu porozumění celkovému kontextu trestné činnosti a k vytvoření účinnějších strategií prevence a trestání.⁶⁸

Teorie vysvětlující vznik a rozšíření daňové kriminality se snaží porozumět faktorům a mechanismům, které vedou jednotlivce nebo organizace k tomu, aby se dopouštěli daňových deliktů. Tyto teorie zkoumají různé aspekty lidského chování, sociálního prostředí a ekonomických podmínek, které mohou ovlivnit výskyt a šíření tohoto druhu kriminality.

V kriminologické praxi se využívá více teorií, podle kterých lze posuzovat analyzovaný skutek. Jedny z teorií jsou:

⁶⁷ MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Daňová kriminalita v České republice*. Praha. Ministerstvo financí České republiky. 2022.

⁶⁸ CHMELÍK, J., HÁJEK, P., & NEČAS, S. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2005. ISBN 80-86898-13-X.

- **Teorie příležitosti**

Tato teorie se zaměřuje na faktory, které poskytují pachatelům příležitosti ke spáchání daňového zločinu. Může to být nedostatečná kontrola, nejasné právní předpisy, laxní dohled státních orgánů a další okolnosti, které umožňují pachatelům obejít daňové povinnosti.⁶⁹

- **Teorie racionálního rozhodování**

Podle této teorie jednotlivci kalkulují náklady a výnosy spojené s páčáním daňové kriminality a rozhodují se na základě očekávaného užitku, rizika odhalení a možného trestu.⁷⁰

- **Teorie sociální kontroly**

Tato teorie se zaměřuje na roli sociálních norem a hodnot ve společnosti. Pokud pachatelé vnímají, že je daňová kriminalita společensky akceptovatelná nebo se nepotkávají s negativními reakcemi svého okolí, mohou být náchylnější k jejímu páčání.⁷¹

- **Teorie anomie**

Teorie anomie se zabývá narušením společenských hodnot a norem. Pokud jednotlivci cítí nedostatek adekvátních legálních možností jak dosáhnout svých cílů, mohou se uchýlit k nelegálním praktikám.⁷²

- **Teorie sociální nerovnosti**

Podle této teorie může vysoká úroveň sociální nerovnosti ve společnosti vést k frustraci a nespokojenosti obyvatel státu, což může podnítit páčání daňových podvodů jako prostředků ke zvýšení ekonomického statusu nespokojených jedinců.⁷³

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

⁷³ ALM, J., SLEMROD, J., & BAKIJA, J. *Tax Evasion: Theories and Evidence*. Cambridge: Cambridge University Press. 2002. ISBN: 978-0-674-01074-2.

- **Teorie deprivace**

Teorie deprivace se zabývá nedostatkem nebo ztrátou zdrojů a příležitostí ve společnosti. Pachatelé, kteří se cítí deprivováni ve společenském, ekonomickém nebo psychologickém smyslu, mohou hledat alternativní způsoby, jak dosáhnout svých cílů, včetně páchaní daňové kriminality.⁷⁴

- **Teorie kulturního konfliktu**

Tato teorie analyzuje rozpory mezi různými kulturními hodnotami a normami. Popisuje důvody, proč někteří jednotlivci páchají daňové trestné činy, poukazuje na pocity těch nespokojených jedinců, kteří pociťují rozpor mezi jejich osobními potřebami a společenským očekáváním.⁷⁵

Uvedené teorie nabízejí různé pohledy na vznik a šíření daňové kriminality a zdůrazňují důležitost analyzování vícero faktorů, které mohou ovlivnit jednání pachatelů. Kombinací vícero teoretických přístupů lze lépe porozumět tomu, co motivuje jednotlivce k páchaní daňové trestné činnosti. Lze tak efektivněji nalézat preventivní přístupy a omezovat tento druh kriminality.

2.10. Porovnání daňové kriminality s jinými formami kriminality z hlediska kriminologických teorií

Porovnání daňové kriminality s jinými formami trestné činnosti z pohledu kriminologických teorií může poskytnout hlubší vhled do motivací, příčin a důsledků tohoto druhu trestního jednání. Daňová kriminalita může být posuzována s ostatními druhy kriminality z pohledu několika kriminologických teorií. Dle již definovaných kriminologických teorií lze uvést, že:

- **Klasická teorie kriminologie**

Poukazuje na pachatele daňové kriminality jako na osoby, které mohou být motivovány možností dosáhnout finančního zisku při minimalizaci svého rizika trestu. Podobně jako v jiných formách kriminality, rozhodování o páchaní daňových zločinů může být ovlivněno pachatelovým uvážením plusů a záporů

⁷⁴ JELÍNEK, Jiří. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2.

⁷⁵ ALM, J., SLEMROD, J., & BAKIJA, J. *Tax Evasion: Theories and Evidence*. Cambridge: Cambridge University Press. 2002. ISBN: 978-0-674-01074-2.

páchání daňové kriminality. Klasická teorie zdůrazňuje, že pachatelé volí kriminální cesty, pokud očekávají, že výhody převýší rizika. Tato logika platí jak pro daňovou kriminalitu, tak i pro jiné trestné činnosti.⁷⁶

Klasická teorie předpokládá, že jedinci jednají racionálně a cíleně, zvažují plusy a mínusy svých činů. U daňové kriminality by pachatelé mohli brát v úvahu možnosti vysokých finančních výnosů ve srovnání s rizikem odhalení. V kontextu daňové kriminality může klasická teorie zdůrazňovat, že pokud jsou náklady na odhalení nízké (např. nedostatečný dohled), může se jedinec rozhodnout využít tuto příležitost k daňovému podvodu.⁷⁷

U jiných forem kriminality mohou pachatelé brát v úvahu přínosy a rizika svého jednání. Toto lze uvažovat např. u majetkových trestných činů, násilné kriminality i jiných forem porušení zákona. Tato teorie zdůrazňuje, že pokud jsou výnosy vysoké a rizika odhalení nízká, může to motivovat jedince k páchání více druhů zločinů.

- **Teorie sociální kontroly**

Tato teorie posuzuje daňovou kriminalitu z pohledu nedostatku vnitřní kontroly jedince a z pohledu nedostatečného provázání se s normami společnosti. Toto může u některých jednotlivců vést k páchání kriminální činnosti. Pachatelé daňové trestné činnosti, dle této teorie, se necítí být vázáni dodržováním daňových povinností.

Teorie sociální kontroly poukazuje na skutečnost, že stejně jako u jiných trestných činností i u daňové kriminality může slábnoucí sociální kontrola hrát roli v umožnění páchání většího rozsahu nelegálního jednání.

Pachatelé daňové kriminality mohou mít nižší úroveň sociální kontroly, což znamená, že nemusí pociťovat dostatečný tlak od společnosti, rodiny nebo institucí, aby se zdrželi daňových podvodů.

U ostatních forem kriminality mohou být jejich pachatelé motivováni absencí sociální kontroly společnosti, což je může podnítit ke spáchání zločinu. Obdobným

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2.

způsobem, kdy chybí patřičná sociální kontrola, může dojít ke spáchání daňového trestného činu pachatelem.⁷⁸

- **Teorie příležitosti**

Teorii příležitosti chápe daňová kriminalita jako výhodnou příležitost pachatele pro získání svého finančního prospěchu. Tuto příležitost pachatel využije v případě, že je příležitost k získání svého prospěchu snadno dostupná. Teorie příležitosti se vztahuje na různé formy kriminality, včetně té daňové a klade hlavně důraz na faktory, které umožňují páchaní trestných činů.

Pachatelé daňové kriminality často využívají mezery v daňových systémech, obtížně kontrolovatelné transakce a komplexní legislativní struktury.⁷⁹

U ostatních forem kriminality podobně jako u daňové kriminality, teorie příležitosti upozorňuje na důležitost přítomnosti vhodných příležitostí pro páchaní zločinů. Příkladem mohou být trestné činy krádeže nebo vandalismu, kde nedostatek ochrany nebo zabezpečení poskytuje pachatelům vhodné možnosti pro jejich trestní jednání.⁸⁰

- **Teorie sociálního učení**

Podle teorie sociálního učení mohou být možní pachatelé trestného činu motivováni ke kriminálnímu jednání tím, že se učí z pozorování ostatních. Tímto způsobem zdokonalují své schopnosti, toto platí i pro daňovou kriminalitu. Stejně jako u jiných forem kriminálního jednání, tak i u daňové kriminality může sociální učení hrát důležitou roli ve vytváření a udržování kriminálního chování jedince.

Vícero kriminologických teorií může být aplikováno stejným způsobem na daňovou kriminalitu, tak i na jiné formy trestné činnosti. Faktory jako motivace, příležitosti, sociální kontrola a sociální učení mohou obecně hrát klíčovou roli v rozhodování pachatelů před spácháním jakékoliv trestné činnosti.⁸¹

⁷⁸ ALM, J., SLEMROD, J., & BAKIJA, J. *Tax Evasion: Theories and Evidence*. Cambridge: Cambridge University Press. 2002. ISBN: 978-0-674-01074-2.

⁷⁹ KUČHTA, J., FENYK, J., FRYŠTÁK, M., & KALVODOVÁ, V. *Hospodářská trestná činnost*. Masarykova univerzita. Brno. 2007

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2.

⁸¹ Tamtéž.

Teorie sociálního učení zdůrazňuje význam sociálního prostředí a interakcí v procesu formování daňové kriminality. Pachatelé daňové kriminality mohou být ovlivněni tím, co vidí u jiných lidí ve svém okolí – například v případě, že vidí, jak jiní úspěšně unikají placení daní, mohou se v tomto chování inspirovat a napodobovat ho. Pachatelé daňové kriminality se mohou učit novému chování prostřednictvím posilování (např. forma finanční odměny) za úspěšné podvody.

U jiných forem kriminality teorie sociálního učení poukazuje na to, že pachatelé se mohou inspirovat zkušenostmi svých vrstevníků, rodiny nebo případně i médií. Pokud v daném sociálním prostředí jsou přijímány nelegální činnosti jako normální, může to ovlivnit chování jednotlivců a podmínit je k páčání dané trestné činnosti. Interakce s rodinou, přáteli, autoritami nebo s vrstevníky mohou hrát klíčovou roli při vývoji a upevňování kriminálního chování jedince.⁸²

2.11 Význam role kriminologie při zkoumání daňové kriminality

Role kriminologie při zkoumání daňové kriminality je klíčová pro pochopení příčin kriminality, její prevenci a účinné trestání dané formy trestné činnosti. Kriminologie se zabývá zkoumáním motivací a faktorů vedoucích k páčání různých trestných činů, včetně těch daňových. Díky kriminologické analýze lze odhalit, proč jednotlivci nebo firmy páčají daňové podvody a jaké faktory ovlivňují jejich rozhodování v páčání trestné činnosti.⁸³

Kriminologie hraje klíčovou roli při navrhování a vývoji strategií prevence daňové kriminality. Zkoumání sociálních, ekonomických a psychologických faktorů může vést k identifikaci opatření, která mohou snižovat motivaci k páčání daňových trestných činů.

Kriminologie pomáhá formulovat efektivní trestní politiku a postupy pro odhalování, stíhání a trestání daňové kriminality. To může zahrnovat zhodnocení vhodnosti různých trestů a přístupů k pachatelům. K tomuto napomáhá využívání kriminologických teorií. Kriminologické teorie poskytují rámec pro vysvětlení

⁸² JELÍNEK, Jiří. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2.

⁸³ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

páchání trestných činů, včetně daňové kriminality. Aplikace těchto teorií umožňuje lépe porozumět různým aspektům tohoto jevu a navrhnout vhodné intervence.

Využívání kriminologických disciplín přispívá k lepšímu fungování právních systémů. Zkoumání procesů trestního stíhání, soudního procesu a výkonu trestu v kontextu daňové kriminality má velký význam pro zkvalitňování těchto procesů.

Kriminologický výzkum poskytuje důležitá data a analýzy, které mohou sloužit jako základ pro tvorbu politik a strategií souvisejících s daňovou kriminalitou. Díky zkoumání daňové kriminality a navrhování preventivních opatření může kriminologie přispět k omezení ekonomických ztrát a sociálních nerovností způsobených touto formou trestné činnosti.

Klíčovou úlohu má kriminologie při zkoumání kriminality páchané v hospodářské oblasti a speciálně v oblasti daňové. Její úloha spočívá nejen ve smyslu provádění samotných analýz zločinů, ale i ve vyvíjení účinných opatření k prevenci a trestání, což přispívá k ochraně společnosti, ekonomiky a spravedlivému fungování právního systému.⁸⁴

2.12 Fenomenologie daňových deliktů v České republice

Fenomenologie kriminality je popis kriminálních dějů jako nežádoucího jevu ve společnosti. Umožňuje poznávat rozsah kriminality na určitém území a určovat její vývoj v daném čase. Tyto informace dále napomáhají k určování trendů a vývoje kriminality, tak aby se na tyto skutečnosti mohlo vhodným způsobem reagovat a vytvářet tak strategie určené k potírání tohoto druhu kriminality.⁸⁵

V České republice jsou protiprávní činy spojené s daňovou povinností jedním z častých typů trestné činnosti. Podle statistik, které vede Policie ČR a Český statistický úřad (ČSÚ), se v roce 2022 evidovalo celkem 1070 registrovaných s průměrnou objasněností 25,7% a škodou přesahující 4 miliardy Kč. V roce 2021

⁸⁴ PROCHÁZKOVÁ, K. *Daňová kriminalita – kriminologický pohled*. [Bakalářská práce]. Policejní akademie České republiky v Praze. 2019.

⁸⁵ BERNÁTKOVÁ, M. *Analýza vývoje a dopadů vybraných druhů daňové kriminality na území Hlavního města Prahy*. [Diplomová práce]. 2020. ČVUT, Fakulta stavební. Praha.

bylo o 7 případů registrované kriminality méně než v roce 2022 s objasněností 24,2 % a škodou přesahující 2,6 miliardy Kč.⁸⁶

Nejčastěji páchaným protiprávním činem v souvislosti s daňovou povinností v ČR je krácení daně z příjmů fyzických osob, dále krácení daně z příjmů právnických osob, krácení daně z přidané hodnoty a krácení spotřebních daní. Tyto skutky jsou zahrnuty pod § 240 Zkrácení daně v zákoně č 40 z roku 2009 (v trestním zákoníku). Dalšími daňovým trestným činem je neodvedení daně, pojistného a sociálního zabezpečení a podobné platby uvedené pod § 241 ve zmíněném zákoně č. 40 z roku 2009.⁸⁷

Dalšími vyskytujícími se trestnými činy, které mají souvislost s daňovou kriminalitou jsou:

- § 243 Nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení.
- § 244 Porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží.
- § 245 Padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti.
- § 254 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění. Tento trestný čin úzce souvisí s úpravou a pozměňováním účetních dokumentů, které slouží pro určení daňové povinnosti dané osoby.⁸⁸

Z každoročně zveřejňovaných statistik kriminality Policií České republiky, lze zjistit že:

- V roce 2018 bylo 1978 registrovaných spáchaných trestných činů (součet trestných činů dle ust. § 240 a § 241 tr. zákoníku). Z uvedeného počtu trestných činů bylo trestně stíháno 744 fyzických osob a 114 právnických osob. Pachateli uvedených trestných činů byla způsobena škoda v částce 3 891 718 000 Kč.⁸⁹

⁸⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zpráva o kriminalitě v roce 2022*. Praha: Český statistický úřad. 2023.

⁸⁷ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4.

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zpráva o kriminalitě v roce 2022*. Praha: Český statistický úřad. 2023.

- V roce 2019 bylo 1919 registrovaných spáchaných trestných činů (součet trestných činů dle ust. § 240 a § 241 tr. zákoníku). Z uvedeného počtu trestných činů bylo trestně stíháno 826 fyzických osob a 157 právnických osob. Pachateli uvedených trestných činů byla způsobena škoda v částce 4 962 181 000 Kč.⁹⁰
- V roce 2020 bylo 1101 registrovaných spáchaných trestných činů (součet trestných činů dle ust. § 240 a § 241 tr. zákoníku). Z uvedeného počtu trestných činů bylo trestně stíháno 558 fyzických osob a 106 právnických osob. Pachateli uvedených trestných činů byla způsobena škoda v částce 5 420 434 000 Kč.⁹¹
- V roce 2021 bylo 1063 registrovaných spáchaných trestných činů (součet trestných činů dle ust. § 240 a § 241 tr. zákoníku).). Z uvedeného počtu trestných činů bylo trestně stíháno 462 fyzických osob a 93 právnických osob. Pachateli uvedených trestných činů byla způsobena škoda v částce škoda 4 212 934 000 Kč.⁹²
- V roce 2022 bylo 1070 registrovaných spáchaných trestných činů (součet trestných činů dle ust. § 240 a § 241 tr. zákoníku). Z uvedeného počtu trestných činů bylo trestně stíháno 439 fyzických osob a 80 právnických osob. Pachateli uvedených trestných činů byla způsobena škoda v částce 2 659 338 000 Kč.⁹³

Ze zveřejněných statistik Policie České republiky lze zjistit, že daňové trestné činy páchají více fyzické osoby než osoby právnické. Dále je z výsledků statistik zřejmé, že počty případů daňové kriminality od roku 2018 do roku 2022 klesají, a tím klesá i počet trestně stíhaných osob.

2.12.1. Fenomenologie daňové kriminality z historického pohledu

Daňová kriminalita je z fenomenologického hlediska v České republice málo prozkoumaným jevem. Touto oblastí se zabývalo jen málo autorů, kterými bylo

⁹⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zpráva o kriminalitě v roce 2022*. Praha: Český statistický úřad. 2023.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

zjištěno, že snahy a cíle pachatelů se historicky nikterak neliší od záměrů pachatelů současných s výjimkou nuancí týkající se legislativy v dané době a politickosprávním zřízením státu v dané době.⁹⁴

Vývoj daňové kriminality z kriminologického pohledu v České republice (resp. ČSSR⁹⁵, ČSFR⁹⁶) se dá rozdělit do několika období:

- **Období před rokem 1989**

Daňová kriminalita v období před rokem 1989 byla nízká. Hlavním důvodem této skutečnosti bylo to, že daňový systém byl jednoduchý a srozumitelný. Státní orgány zabývající se správou daní měly dostatek pravomocí k tomu, aby odhalovaly a potíraly vzniklou daňovou kriminalitu.⁹⁷

- **Období 1990-2004**

V této době došlo k výraznému nárůstu daňové kriminality. Hlavním důvodem velkého nárůstu daňové kriminality v daném období byly změny daňového systému. Tyto změny vedly ke složitějšímu daňovému systému, který se tímto stal méně transparentní. Dalšími faktory, které podpořily nárůst daňové kriminality, bylo snížení pravomocí státních orgánů, které se zabývaly správcovstvím daně, následkem čehož došlo ke zvýšení míry korupce ve státním sektoru.⁹⁸

- **Období 2005 - současnost**

V tomto období došlo k určitému poklesu míry daňové kriminality. Důvodem je hlavně to, že se zvýšila efektivita práce státních orgánů a byly zavedené nové technologické nástroje pro boj s daňovou kriminalitou. Dále, že veřejnost je více a lépe informována o problematice a možnostech daňového systému.⁹⁹

⁹⁴ PROUZA, J. *Fenomenologie daňové kriminality v České republice v letech 1990-2004*. Právní rozhledy, 23(1), 10-18. 2005. ISSN 0862-4071.

⁹⁵ Československá socialistická republika (ČSSR)

⁹⁶ Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR)

⁹⁷ PROUZA, J. *Fenomenologie daňové kriminality v České republice v letech 1990-2004*. Právní rozhledy, 23(1), 10-18. 2005. ISSN 0862-4071.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ ŠIMEK, J. *Daňová kriminalita v České republice v letech 1990-2017*. Ekonomický časopis, 66(6), 670-685. 2018. 2017. ISSN 0862-4071.

2.13 Mediální vliv na daňovou kriminalitu

Mediální pokrytí a veřejná diskuse o daňové kriminalitě mohou značně ovlivnit vnímání daňové kriminality jako celospolečenského problému. Média mají moc formovat veřejné mínění, což může mít jak pozitivní, tak negativní dopady na prevenci a informovanost veřejnosti o daňové kriminalitě.

Způsob, jakým média zpracovávají případy daňové kriminality, může ovlivnit to, jak je vnímána veřejností. Pokud jsou případy daňové kriminality prezentovány jako běžný jev, může to snížit vnímání závažnosti a zvýšit toleranci vůči tomuto problému.

Kvalitní objektivní zpravodajství může zvýšit informovanost veřejnosti o různých formách daňové kriminality, jejich důsledcích a způsobech prevence. Média mohou hrát klíčovou roli v šíření informací o tom, jak se chránit před daňovými podvody.

Intenzivní mediální zájem o případy daňové kriminality může vyvolat reakce ve společnosti, která pak může vytvořit tlak na státní orgány, aby se touto problematikou zabývaly s větší intenzitou a byly zaváděny nové účinnější opatření jak řešit tento problém.

Média mohou hrát roli v prosazování větší odpovědnosti pachatelů za páčání jejich trestné činnosti. Média také mohou svým působením vyvolat diskuzi o zavádění spravedlivých trestů tak, aby odpovídaly závažnosti provedeného jednání. Dokonce veřejný nátlak ze strany médií může ovlivnit průběh soudního procesu a možná i jeho výsledek.

Média mohou také sloužit jako zprostředkovatel vzdělávání veřejnosti o daňových povinnostech, jejich právech a možných rizicích. Tím mohou média přispět k vytvoření kultury dodržování daňových pravidel veřejností.

Na druhou stranu mohou média také zkreslovat realitu a manipulovat s veřejným míněním. Případy daňové kriminality mohou být jimi zveličovány nebo zjednodušovány, což může vést k nesprávným závěrům.¹⁰⁰

¹⁰⁰ RŮŽIČKA, Vlastimil, Vliv médií na trestní politiku, Soudce, roč. 10, č. 3 (2008), s. 28-27, ISSN 1211-53477.

2.13.1 Zodpovědná žurnalistika

Kvalitní a etická žurnalistické práce může přinášet kvalitnější analýzy, rozhovory s odborníky a komplexnější pohledy na daňovou kriminalitu, což může napomáhat k lepšímu porozumění a informovanosti veřejnosti o dané problematice.

Na jednu stranu mohou média zvýšit informovanost veřejnosti o různých formách daňové kriminality, jejích důsledcích a možnostech prevence. A také mohou hrát klíčovou roli v šíření informací o tom, jak se nejlépe chránit před daňovými podvody. Na druhou stranu mohou média také zkreslovat realitu a manipulovat s veřejným míněním. Proto je důležité dodržování etických kodexů žurnalistiky a dbát na výběr relevantních dat, ze kterých se bude vycházet při následném informování veřejnosti o dané skutečnosti.¹⁰¹

¹⁰¹ NOVÁKOVÁ, J., & SEDLÁČEK, P. *Kvalitní žurnalistika jako nástroj prevence daňové kriminality*. [Článek na webu]. Český statistický úřad. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/kvalitni-zurnalistika-jako-nastroj-prevence-danove-kriminality>. 2023. [cit. 23. 2. 2023].

3. METODOLOGIE

Práce využívá multidisciplinární přístup, který analyzuje data a informace o daňové kriminalitě. V první části práce jsou definovány nejdůležitější pojmy z oblasti daňové kriminality a kriminologie. Toto je řešeno s ohledem na důležitost tématu pro společnost. V popisu důležitých pojmů se práce dále zabývá ekonomickými, sociálními a psychologickými faktory. Tyto faktory jsou uváděny jako aspekty, které přímo ovlivňují osoby páchající daňovou trestnou činností.

Druhá část se zaměřuje na analýzu charakteristik pachatelů daňové kriminality. V této práci jsou uvedeny dva případy z policejní praxe. Na těchto případech, které jsou typickými případy z oblasti krádeží daně s přesahem do organizovaného zločinu, mezinárodního obchodu a zřetězených podvodů, jsou určeny hlavní motivační faktory osob, které tyto trestné činy spáchaly. Tyto faktory jsou pojmenovány a jsou určeny u každého pachatele. Dále je hodnoceno protiprávní jednání pachatelů těchto daňových trestných činů z pohledu kriminologických teorií.

Následně se práce zabývá možnostmi prevence a postihu daňové kriminality z kriminologického hlediska. Práce si klade za cíl zjistit motivy a motivace daňové kriminality a přispět tak k lepšímu pochopení důvodů páchaní daňových trestných činů. Stanovení motivů a motivací páchaní trestné činnosti má vliv na tvorbu opatření a postupů, které mohou pomoci při řešení daňové kriminality ze strany státních orgánů.

Hypotézy práce

- *Daňová kriminalita je komplexní jev, který je ovlivňován ekonomickými, sociálními a psychologickými faktory.*
- *Mezi hlavní motivace pachatelů daňové kriminality patří:*
 - *Ekonomické faktory,*
 - *Sociální faktory,*
 - *Psychologické faktory.*

Pravdivost uvedených hypotéz bude prokazována prostřednictvím na analýzy skutečných případů daňové kriminality.

Bylo zjištěno, že v České republice je míra daňové kriminality nízká, ale dle statistických údajů se počet případů jejího páchaní zvyšuje. Je tedy důležité zjistit důvody, z jakých k tomuto dochází, aby se mohl tento problém účinně řešit.

K řešení tohoto výzkumného problému byla v práci použita kombinace kvalitativních a kvantitativních metod.

Kvalitativní metody byly užity za účelem lepšího porozumění motivací pachatelů daňové kriminality, zatímco kvantitativní metody byly užity za účelem získání širšího pohledu na samotný řešený problém.

V rámci kvalitativního výzkumu byla provedena analýza motivací pachatelů daňové kriminality a kvantitativním výzkumem byly hodnoceny údaje o spáchané daňové kriminalitě, ze kterých se vycházelo při analyzování charakterů a motivací pachatelů.

Z uvedených zjištění byly sestaveny výzkumné otázky:

- Jaké jsou socioekonomické faktory, které přispívají k daňové kriminalitě?
- Jaké jsou psychologické faktory, které přispívají k daňové kriminalitě?
- Jaké jsou charakteristiky pachatele daňové kriminality?
- Jaké jsou důsledky daňové kriminality pro společnost?

Na tyto otázky je odpovězeno v závěru této práce.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část této práce se zabývá analyzováním skutečných případů z policejní praxe. Tyto případy se úzce dotýkají daňové kriminality, kdy jejich pachatelé svojí protiprávní činností způsobili škodu České republice v řádech mnoha milionů korun. Každý případ bude popsán z hlediska skutkového děje daného případu, následně bude případ analyzován a hodnocen s důrazem na hlavní motivy, motivační faktory a záměry pachatele daného trestného činu. Jednání pachatele bude hodnoceno na základě definovaných kriminologických teorií, tak aby byly co nejpresněji zjištěny a popsány všechny aspekty páčání daného pachatele.

Konec této části práce bude zakončen uvedením doporučení, podle kterých by se mohly dále vyvíjet opatření proti daňové kriminalitě.

4.1. Případové studie a jejich analýzy

Konkrétní případy daňové kriminality a jejich analýzy

Na následujících případech z policejní praxe bude analyzováno jednání pachatele daňové kriminality. Bude poukázáno na výchozí pozici, jakým způsobem pachatel dospěl do stádia rozhodnutí být pachatelem trestné činnosti. Budou definovány jeho pohnutky a cíle, za jakým účelem páchal svoji činnost. Dále bude popsán celý průběh jeho jednání a následné odhalení jeho jednání. Nakonec bude poukázáno na trestní sankci jako na výsledek jeho jednání.

Pro potřeby analýzy kriminálního jednání pachatelů daňové trestné činnosti jsou následně uvedeny dvě případové studie. Každý uvedený případ je reálný případ z policejní praxe, který věrně ilustruje páchání konkrétního trestného činu. Případy byly záměrně zvoleny tak, aby byly zřejmé nejčastější druhy daňové kriminality, které se vzájemně prolínají, až dosahují i nadnárodní úrovně a vysoké formy organizovanosti a propracovanosti. V následující případech lze, jasně spatřovat formu mezinárodního obchodu, zločinecké organizované skupiny, krycí společnosti a fingoovaných peněžních převodů. Uvedené kriminální praktiky, jsou jedny z těch nejzávažnějších praktik využívaných v hospodářské kriminalitě.

4.1.1. Případová studie č. 1: Daňový podvod – zkrácení spotřební daně

Hlavním pachatelem této trestní činnosti je osoba jménem Přemek. Přemek je osobou cizí státní příslušnosti. Předtím, než začal Přemek páchat trestnou činnost, zabýval se obchodem. Prodával různé zboží převážně pro děti, jako jsou dětské kočárky a jiné. Za tímto účelem měl zřízené živnostenské oprávnění. Přemek byl také vlastníkem společnosti, ve které provozoval nákladní vozidlo, které se stalo jeho pozdějším pojítkem s trestnou činností. V rámci jeho následné trestné činnosti pak převážel nezdaněný tabák napříč Evropou, a to vše pod hlavičkou své společnosti.

Jeho podnikání s prodejem dětského zboží a dětských kočárků nikdy negenerovalo takové finanční zisky, aby se jím mohl bez problémů uživit. Z tohoto důvodu se rozhodl přijmout nabídku stát se „pašerákem“ tabáku. Tuto nabídku dostal od německých obchodníků s dováženými surovými listy tabáku. Jeho

činnost spočívala v dopravě jednotlivých balíků tabákových listů přes hranice Německa do ostatních evropských států. Tabákové listy jsou surovinou dováženou z míst, kde jsou přímo pěstovány, sušeny a baleny pro jejich další export. Přeprava sušených tabákových listů je prováděna převážně prostřednictvím lodní přepravy přímo do lodních přístavů. V daném případě byly sušené listy tabáku dováženy do přístavu v Hamburku v Německu.

Důležitým faktem v tomto případě je, že v Německu je na rozdíl od ostatních států Evropské unie odlišná legislativa, týkající se prodeje sušených tabákových listů. V Německu nejsou tabákové listy před jejich další úpravou pro kouření, která spočívá hlavně v jejich nařezání na proužky, podrobeny spotřební dani jako samotné tabákové výrobky. Spotřební daň se v Německu musí z této komodity platit až po nařezání a následné úpravě. Do doby, kdy jsou tabákové listy vcelku, je na ně v Německu nahlíženo jako na surovinu, která není využívána ke kouření a nemusí se tedy z ní platit spotřební daň. Tato skutečnost velmi výrazně snižuje její cenu.

Ve většině států Evropské unie legislativa zabývající se sušenými tabákovými listy stanoví, že na tabákové listy je pohlíženo jako na koncový produkt pro kouření už ve chvíli, kdy jsou převezeny přes hranice státu a jsou tedy od samotného počátku překročení hranic podrobeny spotřební dani. Zdanění již ve formě celých surových listů je z důvodu toho, že nákup sušených tabákových listů je poměrně levný a následná úprava listů, aby se daly kouřit třeba jako cigarety, již není tak komplikovaná.

V případě, že si spotřebitel nakoupí přímo nezdaněné tabákové listy, tak může pro sebe ušetřit značnou finanční částku, čímž ovšem vznikají velké finanční ztráty pro státní rozpočet. Ze spotřebních daní na tabákové výrobky jsou následně financovány například právě následky konzumace tabáku a jeho působení na společnost a lidské zdraví. Hlavně z tohoto důvodu, byla na tabákové listy uvalena spotřební daň ve většině států Evropské unie.

Pro samotné konzumenty byl tento krok zavedení spotřební daně velkým finančním zásahem, a proto začali hledat možnosti, jak získávat levný tabák, tak aby nemuseli omezovat svoji potřebu konzumace tabáku a zároveň ušetřili své finanční prostředky. Na základě této poptávky začaly vznikat specializované

obchody s tabákem, kde se mimo cigaret a jiných legálních tabákových výrobků prodávaly také „podpultově“ tabákové listy.

Tyto obchody potřebovaly pravidelné zásobování. Právě za tímto účelem byl využit pan Přemek. Přemek byl spojkou mezi obchody v České republice a specializovanou společností založenou v Německu pro obchod se surovými tabákovými listy nakoupenými přímo v německém přístavu. Přemek dovážel každý týden několik balíků sušených listů o různých hmotnostech ve své dodávce do obchodů po celé České republice. Cena, za kterou se daly podpultově nakoupit tabákové listy, získala velký počet zákazníků pro zmíněné specializované tabákové prodejny. Přemek zavázal tyto obchody velmi dobře velkým množstvím sušených tabákových listů. Jeho činnost přinesla jeho partnerům v Německu velké množství peněžních prostředků. Proto byl po čase Přemek „povýšen“ a stal se koordinátorem českých obchodů pro nezdaněný tabák. Přemek sám najímal další řidiče, kteří jej nahradili v dovozech tabákových listů z Německa. Dále začal sám vybírat finanční tržby od prodavačů v tabákových prodejnách. Tyto prodejny byly vlastněny účelově založenou společností, kterou pro tento účel sám Přemek založil. S prodavači Přemek samostatně osobně komunikoval a všechny zaměstnance ve své společnosti osobně úkoloval. Zaměstnával osoby na různých pozicích: prodavače, osoby co řezaly tabák – přípraváře, a řidiče, kteří zavázeli obchody tabákovými listy z Německa. Přemek sám aktivně vymýšlel další služby pro jeho klienty, tak aby získal, co nejvíce nových zákazníků a od nich co nejvíce peněz. Postupem času mu s administrativou začala pomáhat i jeho rodina a jeho blízcí přátelé.

Přemek byl sám o sobě velmi pracovitý a kreativní. Sám pro sebe vydělával velké množství peněz a pro své dodavatele získal peněz ještě více.

Když už měl jeho obchod stovky zákazníků a desítky zaměstnanců, začaly se o činnost jeho společnosti zajímat státní orgány České republiky. Nejprve to byla Celní správa ČR a později Policie České republiky. Těmito byla monitorována a dokumentována Přemkova protiprávní činnost a obchodní činnost jeho společnosti. Tímto bylo zjištěno, že Přemek fakticky zaměstnával ve své společnosti více jak 30 osob.

Přemek a osoby zaměstnané v jeho společnosti prodejem nezdaněného tabáku způsobili za tři roky svého působení škodu Českému státu v částce přesahující 100 miliónů korun.

Celá Přemkova činnost byla státními orgány rozkryta. Všechny zúčastněné osoby byly zadrženy a Přemek skončil ve vazební věznici. Následně byl Přemek odsouzen k mnohaletému trestu odnětí svobody za to, že byl organizátorem zločinecké organizované skupiny a způsobil Českému státu škodu velkého rozsahu. Způsobená škoda byla státními orgány vyčíslena a následně byla zúčastněným osobám doměřena a vymáhána. Po každé osobě, která byla součástí tohoto rozsáhlého daňového podvodu, byly vymáhány miliónové finanční částky tak, aby byla uhrazena způsobená škoda České republice.

4.1.2. Analýza pachatele – zkrácení spotřební daně

Přemek organizoval a koordinoval rozsáhlou síť osob zapojených do pašování a prodeje nezdaněného tabáku (ve formě surových tabákových listů). Vytvořil nelegální obchodní strukturu s přesnou hierarchií osob, ve které byly různé úrovně zaměstnanců a vedoucích pracovníků.

Přemek organizoval převoz a distribuci nezdaněného tabáku z Německa do České republiky. Následně zařizoval jeho prodej prostřednictvím specializovaných obchodů. Jeho jednání bylo po celou dobu nezákonné, protože tabák nebyl zdaněný spotřební daní. Svým jednáním způsobil Přemek velké finanční ztráty České republice.

- **Ekonomická motivace**

Motivací Přemka k jeho protiprávní činnosti byla převážně finanční odměna pocházející z prodeje nezdaněného tabáku. Jeho nelegální činností si získával finanční prostředky nejen pro sebe, ale i pro osoby, které pro něj pracovaly. Z jeho činnosti měli největší finanční přínos jeho dodavatelé, kteří pracovali v Německu. Ti, protože vykonávali svoji činnosti v Německu, se dle německých právních norem nedopouštěli žádného protiprávního jednání. Postupem času se Přemkovy nekalé podnikatelské aktivity rozrostly do velkých rozměrů, to zejména z důvodu ekonomické výhodnosti pro konzumenty nezdaněného tabáku.

Přemkova protiprávní činnost, kterou zprostředkovaně prodával nezdaněný tabák, způsobila Českému státu velkou finanční škodu. Toto jeho jednání mělo významný dopad na společnost a ekonomiku, protože nedovedená daň z jím prodávaného tabáku přesahovala částku 100 miliónů korun.

Jeho činnost zcela naplnila znaky organizovaného trestného činu, tak jak vyplývá z českého trestního práva. Přemek měl důkladně promyšlenou strukturu své společnosti, ve které zaměstnával mnoho osob, které byly zařazeny do jím důmyslně vytvořené hierarchie osob. Z uvedeného vyplývá, že Přemkovo jednání naplňuje znaky trestného činu kráčení daně.

Přemek pracoval napříč územím několika států, hlavně pak Německa a České republiky. Tímto vznikly aspekty pro aplikaci prvků mezinárodního trestního práva a spolupráce mezi státními orgány v rámci vyšetřování této trestné činnosti.

- **Psychologické motivace**

Je zřejmé, že jedním z hlavních motivů Přemkova jednání byla touha po finančním zisku. Tato ekonomická motivace mohla být spojena s jeho osobními potřebami, cíli a ambicemi. Tím, že úspěšně organizoval nezákonný obchod, mohl dosáhnout významného materiálního bohatství. Psychologicky mohl být motivován touhou po moci a úspěchu. Skutečnost, že Přemek začínal jako obchodník s dětskými kočárky a postupem času se dostal k organizaci rozsáhlého nezákonného mezinárodního podnikání, může souviset s jeho snahou dosáhnout vyššího sociálního postavení a uznání.

- **Sociální motivace**

Sociologicky může být Přemkovo jednání považováno za reakci na ekonomické nerovnosti v společnosti. Nelegální obchod může být způsobem, jak se pokusit vymanit ze sociálního postavení, které nedostatečně koresponduje s jeho ambicemi a potřebami.

Postupný růst Přemkova podnikání naznačuje vytváření a využívání sociálních kontaktů na různých úrovních. Skutečnost, že do své protiprávní činnosti zapojil i svoji rodinu a přátele, bylo motivováno snahou o sociální propojení a vzájemnou podporu od jeho blízkých osob. Jím vytvořené sociální sítě mohou hrát roli v jeho odhodlání a schopnosti rozvíjet jeho podnikání.

Sociologicky lze jeho činnost vnímat jako reakci na poptávku na trhu. Přemek zareagoval na skupinu lidí hledajících levnější možnosti pro nákup tabáku. Tato skupina konzumentů tabáku mohla být společensky omezována cenou tabáku vzhledem ke každoroční zvyšující se dani z tabákových výrobků a Přemek jim svojí činností nabídl alternativu v podobě nezdaněného, a tedy podstatně levnějšího, tabáku.

4.1.3. Analýza pachatele z hlediska kriminologických teorií

Jednání pachatele daného trestného činu bude následně analyzováno z pohledu již definovaných kriminologických teorií.

- **Teorie příležitosti**

Přemek měl příležitost k páčání daňového zločinu díky nedostatečnému dohledu a kontrole. Rozsáhlá distribuční síť, kterou vybudoval, byla založena na využití nejasností a rozdílů v daňových zákonech mezi Německem a Českou republikou.

- **Teorie racionálního rozhodování**

Protiprávní jednání Přemka může být vysvětleno tím, že si racionálně zvážil náklady (rizika odhalení, trestu) a přínosy (finanční zisk) spojené s daňovým zločinem. Na základě této kalkulace si zvolil cestu, která mu slibovala větší zisky při relativně nízkém riziku trestu, tak jak to sám vnímal.

- **Teorie sociální kontroly**

Přemkovi se páčání trestné činnosti v oblasti daňové kriminality zdálo být přijatelné. Z tohoto důvodu začal dovážet do České republiky nezdaněný tabák. Následně poté co se stal vůdčí osobností obchodu s nezdaněným tabákem, vytvořil specifickou obchodní subkulturu, která byla do jisté míry utajena, když její faktická činnost byla zastřešena obchodní společností. Tato subkultura zajišťovala, že jeho spolupracovníci a zákazníci se nepotkávali s negativními reakcemi okolí, protože celý systém prodeje nezdaněného tabáku v Přemkově společnosti měl navozovat zdání legálnosti.

- **Teorie anomie**

Protiprávní Přemkova činnost může být vnímána jako reakce na narušení společenských hodnot a norem. Přemek mohl cítit, že legální cesty k ekonomickému úspěchu nejsou pro něj dostupné nebo jsou pro něj nedostatečně atraktivní.

- **Teorie sociální nerovnosti**

Ekonomické nerovnosti mohly hrát roli v Přemkově rozhodnutí páchat daňovou kriminalitu za účelem zvýšení ekonomického statusu. Pokud se cítil znevýhodněný ve srovnání s ostatními, mohl vidět nelegální obchod jako cestu k dosažení svých ekonomických cílů.

- **Teorie deprivace**

Přemek se pravděpodobně cítil deprivován ve společenském a ekonomickém smyslu. Tím, že jeho prvotní podnikání nevykazovala patřičné zisky, musel hledat nové alternativní cesty ke zvýšení svého statusu a k zajištění svých potřeb. Toto ho pravděpodobně dovedlo k rozhodnutí stát se nelegálním obchodním s nezdaněným tabákem

- **Teorie kulturního konfliktu**

Rozpory mezi Přemkovými osobními hodnotami a společenskými očekáváními mohly hrát roli v jeho rozhodování, zda se stát zločincem. Pokud měl Přemek pocit, že konvenčními cestami nemůže dosáhnout úspěchu a svých osobních cílů, mohl se právě z těchto důvodů rozhodnout pro páchání nelegálních aktivit.

Analýza Přemkova jednání pomocí kriminologických teorií poukazuje na to, že existuje celá řada faktorů, které mohly hrát roli v jeho rozhodnutí stát se pachatelem trestné činnosti.

Závěrem k vyhodnocení analýzy pachatele daňové trestné činnosti v oblasti spotřební daně lze říci, že uvedené kombinace ekonomických, sociálních, psychologických a společenských faktorů vytváří komplexní obraz motivace pro jeho jednání. Z kriminologického hlediska byl Přemek organizátor a pachatel trestného činu v oblasti daňové kriminality. Přemek svým jednáním způsobil finanční škodu velkého rozsahu pro státní rozpočet. Tento druh kriminality je

spojen s ekonomickými motivacemi, organizovaností a závažnými negativními dopady na společnost a ekonomiku. Analýzou bylo poukázáno, že se Přemek stal pachatelem trestné činnosti z důvodu toho, aby zvýšil své sociální postavení, byl lépe finančně zajištěn a měl řídicí pozici v jím vytvořené a ovládané skupině.

4.1.4. Případová studie č. 2: Daňový podvod

Hlavním pachatelem tohoto trestného činu byla osoba jménem Radim. Radim byl původně řidičem kamiónů. Pracoval ve velké dopravní společnosti, která se zabývala převozem pohonných hmot ze zahraničních rafinérií přímo do České republiky. V této společnosti dělal řadu let, postupně se naučil principy obchodu v tomto odvětví a získal si přízeň osob, které obchodovaly s pohonnými hmotami. Jednoho dne majitel společnosti, ve které dlouhá léta Radim pracoval, náhle zemřel. Následně Radim převzal jeho obchodní kontakty, založil si vlastní společnost a začal podnikat v dovozu pohonných hmot z evropských rafinérií přímo do České republiky, a to takřka ve stejném modelu, jak to dělal pro jeho dřívějšího zaměstnavatele.

Tuto činnost Radim provozoval po několik let a vydělal si jí poměrně velké množství finančních prostředků, za které si pořídil množství různého majetku. A tak si založil několik dalších společností a začal podnikat i v jiných odvětvích. Radim byl poměrně úspěšným obchodníkem, vydělával množství peněz, jeho společnosti byly úspěšné a rozšiřovaly svou působnost napříč celým územím České republiky.

V době, kdy Radim měl nejvíce příjmů a jemu jako podnikateli se dařilo nejlépe, se rozhodl, že začne optimalizovat své finanční příjmy, tak aby nemusel odvádět do státního rozpočtu, skrze svoji daňovou povinnost, takové velké množství finančních prostředků.

Způsob, jakým tohoto chtěl dosáhnout, byl ten, že začne nakupovat reklamní služby od různých společností, a tím si vytvoří pro své společnosti daňově uznatelné náklady. Tímto chtěl Radim snížit daňový základ, ze kterého se vypočítává částka, která má být odvedena státu jako daň.

Za účelem optimalizace své daňové povinnosti začal spolupracovat s panem Martinem. Tento byl znalý v oblasti optimalizace daňových povinností. K

optimalizaci daní využíval důmyslně vytvořené řetězce spřátelených společností, mezi kterými byly přeprodávány reklamní služby. K tomuto účelu pan Martin založil několik společností. U těchto společností byli jednatele tzv. „bezdomovci“, tj. povětšinou osoby sociálně a mentálně slabé, které pan Martin využíval pouze k podepisování nezbytných úředních dokumentů. Tyto osoby pak neměly o samotné činnosti společností žádné povědomí.

Pan Radim začal spolupracovat s panem Martinem s tím, že pan Martin zařídí vytvoření reklamního produktu od reklamní agentury, která s ním úzce spolupracuje. Spolupracující reklamní agentura měla vytvořit reklamní produkt ve formě reklamního roll up banneru, který bude stát na kulturních akcích. K tomuto reklamní agentura vypracovala reklamní brožuru zohledňující přínos této reklamy pro společnost pana Radima. Dle formy zpracování reklamy mělo toto legislativně navodit představu reálnosti a bezproblémovosti této reklamní prezentace. Vše bylo vytvořeno tak, aby to mohlo být využito v rámci účetnictví společností pana Radima.

Legislativní problém nastával v momentě, kdy se tyto služby začaly prodávat mezi další spřátelené společnosti. Z těchto spřátelených společností byly vytvořeny řetězce, mezi kterými se měly prodávat jednotlivé reklamní služby. Každý jednotlivý řetězec měl takovou formu, kdy na začátku stála faktická reklamní agentura, která skutečně provedla reklamní službu. Tato služba byla následně přeprodána dalším dvě společnostem, které byly pouze účelové a nevytvářely žádnou obchodní činnost. Fiktivní společnosti měly převážně nekontaktní jednatele, kteří byli bezdomovci bez faktického trvalého pobytu. Smysl zapojení těchto společností spočíval v tom, že nákup reklamy od reklamní agentury a následný prodej uměle navyšoval cenu této reklamy. Reklama měla původní cenu, která byla zaplacená reklamní agentuře v částce do 20 tisíc korun. Následnými prodeji bez přiřazení jakékoliv přidané hodnoty k této reklamě se její cena navýšila na hodnotu v řádech statisíců korun.

Zjednodušené řečeno tedy společnost v řetězci nakoupila reklamní službu za tisíce korun a prodala ji další společnosti za statisíce korun. Třetí společnost nakoupila reklamní službu za statisíce korun a přeprodala s mírným navýšením čtvrté společnosti, ve které již byl jednatelem pan Martin. Následně společnost

pana Martina prodala reklamu páté společnosti, kterou vlastnil pan Radim, a to opět s cenou navýšenou pouze o několik málo tisíc korun, konečná cena tak již dosahovala v řádech statisíců korun.

Celý podvod spočíval v tom, že si řetězec předřazených společností neplnil své daňové povinnosti. Dále prostřednictvím druhé a třetí společnosti došlo k neúměrnému navýšení ceny reklamy, a této výhody bylo využito koncovými společnostmi, které si takto snižovaly svůj základ daně pro výpočet daňových povinností.

Všechny platby za předprodeje reklam byly uskutečňovány skrze bankovní účty, takže celá transakce vzbuzovala zdání, že tyto obchody jsou reálné a legální. Státisícové finanční obnosy, které byly uhrazeny na účet poslední společnosti v řetězci firem poskytujících reklamu, byly následně vybrány v hotovosti osobou podřízenou panu Martinovi. Tato hotovostní částka byla poté předána panu Radimovi.

Tímto byla splněna výhoda popsaného obchodu pro pana Radima a jeho společnosti. Společnosti pana Radima si účelově snížily své daňové povinnosti nákupem reklamy a získaly značné peněžní prostředky, které neodvedly v rámci svých daňových povinností. Pan Radim získal nezdaněné prostředky v hotovosti, které mohl využívat ke své osobní spotřebě.

Tento systém pan Radim praktikoval několik let. Za každý takovýto obchod platil panu Martinovi procentní částku za vytvořenou reklamní akci. To až do doby, kdy se o tyto obchody začala zajímat státní správa. Nejprve to byl finanční úřad, který prověřoval neodvedení daně u druhé a třetí společnosti ve zmíněných řetězcích společností.

Pan Radim se všem nařčením z podvodu bránil tím, že zdůvodňoval, že tyto společnosti nezná a nemůže jejich jednání nijak ovlivnit. Pan Martin, který fakticky tyto společnosti ovládal, správci daně tvrdil, že také nemůže ovlivnit jednání osob, které za tyto společnosti jednájí, ale že obchody reálně proběhly a vše je legální a platné. Finanční úřad tyto nesrovnalosti postoupil Policii České republiky.

Policejní orgán dohledal a vyslechl všechny jednatele fiktivních společností. Tito jednatele vůbec nevěděli, že jsou jednatele nějakých společností. Shodně uváděli,

že jim pan Martin pouze zaplatil za jejich podpisy na nějakých dokumentech. Následně policejní orgán dohledal osobu, která vybírala finanční částky v hotovosti a předávala je panu Radimovi. Tento člověk vypověděl, že jej o toto požádal pan Martin a ten mu za toto i platil. Poté policejní orgán nechal vyhotovit znalecký posudek, hodnotící cenu přeprodané reklamy. Tímto posudkem bylo jasně určeno, že reklama nakoupená společností pana Radima nemá hodnotu statisíců Kč a že navyšování ceny reklamy bylo účelové.

Na základě těchto důkazů byl pan Radim uznán vinným ze spáchání trestného činu krácení daně. Pan Radim svým protiprávním jednáním způsobil škodu České republice v řádu několika desítek miliónů korun. Za spáchání zločinu v oblasti daní mu byl udělen trest několikaletého odnětí svobody a byla mu udělena finanční sankce. Následně správce daně předepsal všem jeho společností veškeré jimi neuhrazené daně.

Faktem zůstává, že pan Radim byl po cenou dobu velice dobře finančně zajištěnou osobou s majetkem v řádech mnoha miliónů korun. Porovnáním toho, co krácením daně získal, bylo v hrubém nepoměru toho, co následně ztratil letitým soudním jednáním a jeho uvězněním.

4.1.5. Analýza pachatele – zkrácení daní

Zpočátku byl Radim pouze řidičem nákladního vozu. Poté se z Radima stal úspěšný podnikatel s řadou obchodních aktivit. Radim prostřednictvím účelově zřetězených společností neúměrně navyšoval ceny za reklamní služby. Tyto reklamní služby si pak vykazoval jako uznatelný daňový náklad, a tím snižoval svoji daňovou povinnost. Dále využil navrácení hotovostních peněžních prostředků, aby měl pro svoji potřebu vyprané peněžní prostředky.

Motivací k Radimově jednání byl jednoznačně finanční zisk. Chtěl se vyhnout své daňové povinnosti a za tímto účelem začal spolupracovat s panem Martinem, který měl znalosti v oblasti optimalizace daňové povinnosti. Radimova touha snížit daňové povinnosti svých společností a získat tak více finančních prostředků pro svoji osobní spotřebu ho dovedla k páčání trestné činnosti.

- **Ekonomická motivace**

Hlavním důvodem Radimova protiprávního jednání bylo snížení jeho daňové povinnosti. Tím, že byly navýšeny ceny za reklamní služby a byl vytvořen řetězec společností, které uměle zvyšovaly daňově uznatelné náklady pro společnost pana Radima a měly za následek snížení jejich daňových odvodů.

Radim si díky svému podnikání nahromadil značné bohatství a byl dobře finančně zabezpečen. I přes všechna možná rizika měl snahu o získání dalších a dalších finančních prostředků prostřednictvím krácení své daňové povinnosti. Tím, že se Radim rozhodl spáchat daňový trestný čin, který mu přinesl krátkodobý finanční zisk, tak v dlouhodobém měřítku mělo jeho jednání značný negativní dopad na jeho podnikání i jeho život.

- **Psychologická motivace**

Tím, že se Radim rozhodl spáchat trestný čin, poukazuje na jeho ochotu podstupovat záměrná rizika. Radim pravděpodobně důvěřoval panu Martinovi, že složitost a důmyslnost celého systému minimalizuje rizika odhalení jejich podvodu. Toto Radimovo vnímání sníženého rizika pravděpodobně ovlivnilo jeho rozhodnutí zapojit se do podvodu.

Životní úspěch Radima, že se z pozice řidiče kamiónů stal majitelem několika výdělečných společností, mu mohl podpořit jeho touhu po dalším finančním zisku. V rámci jeho postavení je možné, že si Radim své jednání ospravedlňoval svým přesvědčením, že způsob výběru daní je nespravedlivý a že jím odevzdané peníze do státního rozpočtu budou stejně špatně využity.

Radimův úspěch v různých podnikatelských aktivitách mohl vést k jeho zvýšené sebedůvěře, kdy spoléhal, že unikne právním následkům svého protiprávního jednání. Jeho přílišná sebedůvěra mu mohla zastřít potenciální rizika a následky jeho jednání.

- **Sociální faktory**

Radimovy schopnosti v dopravě a úspěchy podnikání mu umožnily vytvořit si síť kontaktů a obchodních vztahů. Jeho spolupráce s Martinem a použití různých prostředníků ukazuje, že dokázal využívat jeho známostí k dosahování svých cílů.

Radimova ochota spolupracovat s Martinem, který se zabýval optimalizováním daní svých klientů, naznačuje Radimovu ochotu překročit etické normy pro svůj osobní prospěch. To ukazuje na to, určité sociální a podnikatelské prostředí může dělat přijatelným i pochybné chování, pokud jsou tyto postupy vnímány jako běžné postupy.

Radimovo jednání je součástí širšího právního a regulačního rámce. Jeho vyhýbání se daňovým povinnostem i to, že byl součástí finančních machinací, poukazují na možné mezery ve výběru daní, které mohou být lidmi, jako je Radim využívány.

Vyhodnocením Radimova jednání bylo prokázáno vzájemné působení ekonomických, psychologických a sociálních motivací na jeho jednání, kterým spáchal trestný čin v oblasti daní. Tím, že ve svém vnímání daného kriminálního jevu Radim potlačil vnímání rizika a své jednání si racionalizoval a využíval k němu své sociální schopnosti, a to vše za účelem finančního zisku, poukazuje na osobu Radima jako pachatele trestné činnosti. To vše je v rozporu s tím, že Radim pro okamžitý zisk pominul možnost rozsáhlejších dlouhodobých ztrát.

Uvedený případ také ukazuje potenciální důsledky páchaní daňové trestné činnosti, kde vedle trestu odnětí svobody je odsouzenému udělena i nemalá finanční sankce.

4.1.6 Analýza pachatele z hlediska kriminologických teorií

- **Teorie příležitosti**

Tato teorie tvrdí, že lidé páchají trestnou činnost, když mají příležitost k tomu, aby tak učinili. V Radimově případě je možné, že měl příležitost k daňovému podvodu, protože měl znalosti o tom, jak systém funguje, a měl kontakty s lidmi, kteří mu mohli pomoci dosáhnout dalšího finančního zisku.

- **Teorie racionálního rozhodování**

Teorie racionálního rozhodování tvrdí, že lidé páchají trestnou činnost, protože si myslí, že tímto jednáním získají více, než když ji páchat nebudou. V Radimově případě je možné, že si myslel, že získá více peněz, když bude využívat podvodných daňových optimalizací, než kdyby si své daně podvodně neoptimalizoval.

- **Teorie sociální kontroly**

Teorie sociální kontroly se zabývá lidmi, kteří se rozhodnou páchat trestnou činnost, protože jsou vystaveni příliš velkému tlaku a mají příliš málo kontrolních mechanismů. V Radimově případě je možné, že byl vystaven příliš velkému tlaku, aby byl úspěšným podnikatelem a neměl dostatek kontrolních mechanismů, které by zabránily spáchání trestného činu.

- **Teorie anomie**

Tato teorie tvrdí, že lidé páchají trestnou činnost, když žijí v společnosti, kde neexistují jasná pravidla a očekávání. V Radimově případě je možné, že měl představu, že žije ve společnosti, kde daňové zákony jsou složité, matoucí a nespravedlivé. Tato představa mu mohla napomoci ke spáchání daňového podvodu a tento následně považovat za přijatelnou možnost.

- **Teorie sociální nerovnosti**

Tato teorie tvrdí, že lidé páchají trestnou činnost, v případě když mají pocit, že jsou znevýhodněni ve srovnání s ostatními lidmi. V Radimově případě je možné, že měl pocit, že je znevýhodněn ve srovnání s jinými podnikateli, kteří se nedopouštěli daňových podvodů.

- **Teorie deprivace**

Teorie deprivace se zabývá jedinci, kteří páchají trestnou činnost, když mají pocit, že jim chybí základní potřeby jako je jídlo, oblečení nebo přístřeší. V Radimově případě je možné, že měl dojem, že stát a jeho nařízení ho neoprávněně připravují o jím právoplatně vydělané finanční prostředky. Tato představa ho mohla dovést až k rozhodnutí, že spáchá trestný čin.

- **Teorie kulturního konfliktu**

Tato teorie tvrdí, že lidé páchají trestnou činnost, když se jejich hodnoty a normy liší od hodnot a norem společnosti. V Radimově případě je možné, že jeho hodnoty a normy byly odlišné od hodnot a norem společnosti, což ho mohlo vést až k daňovému podvodu.

Závěrem k uvedené případové studii, lze říci, že Radim svojí touhou po navýšení finančního zisku potlačil své kontrolní mechanismy v podobě hodnot a norem. Potlačení svého vnímání rizika, způsobilo to, že se Radim stal pachatelem trestného činu podvodu vůči daňového systému České republiky. Toto jednání mu bylo státními orgány prokázáno a on byl za ně dle platných legislativních norem potrestán. V Radimově případě lze s jistotou říci, že snaha o dosažení většího zisku pro něj znamenala mnohonásobně větší finanční ztráty, než to co svojí trestnou činností fakticky získal.

5. Diskuze

V rámci této práce byla provedena komplexní analýza daňové kriminality s důrazem na její příčiny, formy a dopady. Práce se zabývala vícero kriminologickými jevy, jako jsou jevy ekonomické, sociální, psychologické a také právní aspekty. Tyto aspekty byly využity v rámci vytváření analýz dvou skutečných případů daňové kriminality.

Práci byly analyzovány dva případy z policejní praxe, v těchto byly identifikovány různé motivace pachatelů, které zahrnují snahu o finanční zisk, nedostatek etických hodnot, odpoutání od daňového systému a omezení státních zásahů a psychologické faktory, jako je potlačování rizika či nadměrná sebedůvěra.

Byla prokázána důležitost vlivu sociálních faktorů na jednatele daňové trestné činnosti. Bylo zjištěno, že vnímání nespravedlnosti daňového systému a společenské přijetí daňové kriminality mohou motivovat pachatele k páčání trestné činnosti. Pokud je daňový systém považován za nespravedlivý nebo je daňová kriminalita vnímána jako normální, existuje vyšší pravděpodobnost, že jednotlivci budou páchat daňové trestné činy.

Právní rámec a trestní sankce při trestání daňové kriminality jsou klíčové faktory ovlivňující výskyt daňové kriminality. Nedostatečná kontrola ze strany státu a slabé tresty mohou být také motivací pro pachatele k páčání trestné činnosti, protože necítí dostatečný strach ze svého odhalení a následného potrestání.

Bylo zjištěno, že daňová kriminalita má závažné dopady na státní rozpočet, hospodářskou soutěž a společenskou důvěru. Ztráta daňových příjmů může vést k nedostatečným financím pro veřejné služby, zatímco zkrácení hospodářské soutěže může vést k nerovnoměrným podmínkám pro podnikání jednotlivců.

Efektivní prevence daňové kriminality vyžaduje komplexní přístup od všech zainteresovaných státních institucí, včetně mezinárodní spolupráce. Práci byly zjištěny možnosti zlepšení, a to posílení trestů, zvýšení transparentnosti finančního systému a mezinárodní spolupráce.

Každý případ spáchaní daňové kriminality je potřeba posuzovat individuálně na základě všech zjištěných skutečností a tato zjištěná fakta o spáchaném trestním skutku je třeba porovnat s faktory a motivacemi, které ovlivnily jednání pachatele.

Je důležité přezkoumat tresty za daňové delikty, zda jsou dostatečně přísné a odstrašující pro osoby, které zamýšlí, že se stanou pachateli daňové trestné činnosti. Je třeba zvážit, zda jsou stávající tresty pro daňovou kriminalitu efektivní a zda jsou dostatečně odrazující pro tyto potenciální pachatele a pro jejich případnou recidivu.

Další oblastí, kterou je potřeba vyhodnotit, je účinnost preventivních opatření. Jako jedny z neúčinnějších preventivních opatření považujeme osvětu, vzdělávání veřejnosti a informační kampaně zaměřené na povědomí o důležitosti dodržování daňových předpisů. Vystává tedy otázka, zda jsou tyto aktivity dostatečně cílené a zda oslovují správné skupiny ve společnosti.

Na základě zjištěných informací je důležité zhodnotit, zda koordinace a spolupráce mezi různými státními institucemi, jako jsou daňové úřady, policejní složky a soudy je efektivní. Spolupráce a výměna informací mezi těmito subjekty mohou hrát klíčovou roli v odhalování a postihování daňové kriminality.

Důležitou oblastí je také spolupráce mezi jednotlivými státy. To, zda je tato spolupráce dostatečná, záleží vždy na konkrétních případech. Proto je důležité posilovat mezinárodní vztahy a spolupráci mezi státy tak, aby byla přínosná pro všechny zúčastněné strany.

Dalším důležitým faktorem při vyšetřování daňové kriminality je využívání moderních technologií k analyzování a odhalování daňové kriminality. Zvažuje se, zda jsou tyto technologie dostatečně využívány a zda mohou přinést zlepšení v identifikaci podezřelých aktivit.

V neposlední řadě je nezbytné zvážit, zda a jak jsou efektivní opatření v obnově důvěry veřejnosti v daňový systém a jeho schopnost potírat daňovou kriminalitu. Je třeba posílit transparentnost, spravedlnost a rovnost jako zásadní faktory pro vytvoření důvěry.

5.1 Možnosti budoucího zlepšení při řešení daňové kriminality

Možnosti, které mohou posunout řešení a výzkum páchaní daňové trestné činnosti se jeví:

- **Digitální stopování a analýza dat**

Moderní technologie umožňují detailní sledování toků financí a transakcí. Analýza digitálních dat může odhalit podezřelé vzory a neobvyklé transakce, které by mohly naznačovat daňovou kriminalitu. Techniky strojového učení a umělé inteligence mohou být využity k identifikaci anomálií a predikci možných daňových podvodů. Dále lze využít datové analýzy k prověření shody mezi deklaroványými údaji a reálnými transakcemi.

- **Vzdělávání a osvěta**

Vzdělávání a osvěta jsou klíčové v prevenci daňové kriminality. Pro různé skupiny obyvatelstva je třeba připravit cílené osvětové kampaně. Pro podnikatele může být vzdělání o daňových povinnostech a možných rizicích nepřiznávání svých příjmů důležité. Mládeži je potřeba vysvětlit význam spravedlivého placení daní a dopady daňových podvodů na společnost. Spotřebitelé by měli být informováni o zodpovědném nakládání s finančními prostředky.

- **Daňové úniky v online ekonomice**

Online ekonomika poskytuje prostor pro různé daňové úniky a podvody. Digitální platby a transakce mohou být obtížněji sledovatelné. Účinnější regulace a dohled nad digitální ekonomikou vyžaduje spolupráci mezi státy a vytvoření přeshraničních mechanismů pro kontrolu daňových povinností.

- **Legislativní změny**

Každá změna v daňové legislativě může ovlivnit chování pachatelů daňové kriminality. Systematická analýza změn v legislativě a jejich dopadů na výskyt daňové kriminality může pomoci odhalit účinnost právních předpisů a navrhnout potřebné úpravy.

- **Technologické inovace**

Technologické inovace, jako je umělá inteligence a strojové učení, mohou být využity k vytvoření sofistikovanějších nástrojů pro detekci a prevenci daňové kriminality. Tyto technologie mohou analyzovat velké objemy dat a identifikovat vzory, které by jinak mohly zůstat nepovšimnuty.

6. ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývá problematikou daňové kriminality z kriminologického pohledu. Popisuje jak sociální, ekonomické, tak i psychologické aspekty daňové kriminality jako společenského jevu. Práce definuje druhy daňové kriminality, kriminologický pohled na daňovou kriminalitu, její příčiny a motivace. Popisuje pachatele této trestné činnosti z různých pohledů a dotýká se tématu prevence daňové kriminality. Cílem práce je porozumět motivacím a faktorům, které pachatele daňové kriminality vedou k jejich jednání, a identifikovat způsoby, jakými lze účinněji předcházet této formě kriminality. Práce klade důraz nejen na trestání pachatelů, ale také na prevenci recidivy, zmírnění sociálních faktorů a posílení důvěry veřejnosti v daňový systém.

Přínos této práce je v uceleném pohledu na daňovou kriminalitu a vytyčení základních charakteristik pachatelů. Popisuje daňovou kriminalitu jako multifaktoriální jev, který je formován ekonomickými, sociálními a psychologickými činiteli. Mezi socioekonomické faktory se řadí chudoba, korupce, nízká důvěra ve stát, kulturní faktory – jako je např. tabuizace. Mezi psychologické vlivy, které přispívají k daňové kriminalitě, jsou osobnostní předpoklady jedinců, jejich motivace a jejich emoční nastavení, patří sem frustrace ze svého života, nespokojenost, nebo rozčilení. Tito lidé jsou náchylnější k páchání daňové kriminality. S ohledem na tyto determinanty diplomová práce rozebírá jednotlivé charakteristiky pachatelů – mohou být motivováni z pohledu své individuality, do čehož zahrnujeme osobnostní rysy, či vnitřní motivace (touha po majetku), emoční nastavení člověka a inteligenci. Poté socioekonomické charakteristiky, což je například chudoba či neznalost daňového systému, vzdělání nebo korupce ve společnosti a z ní vyplývající nedůvěra k orgánům činným v trestním řízení.

Diplomová práce zdůrazňuje, že daňová kriminalita je vážný problém, který má negativní dopad na ekonomiku a společnost. Je obtížná k odhalení a vyšetřování, protože pachatelé často používají složité metody k utajování svých příjmů a výdajů. Složitost těchto případů vyplývá z teoretické i praktické části diplomové práce. Daňová kriminalita způsobuje krácení příjmů státu, což může vést k nedostatku financí pro veřejně prospěšné služby jako například školy, nemocnice. Daňová kriminalita také vytváří nerovnost ve společnosti, protože lidé, kteří daně

neplatí, mají nespravedlivou výhodu oproti těm, kteří daně platí. Daňová kriminalita také poškozuje důvěru ve vládu, protože pokud lidé vidí, že vláda není schopna zabránit daňové kriminalitě, ztrácejí důvěru v její schopnost spravovat veřejný sektor.

Z provedených kvantitativních a kvalitativních metod výzkumu této diplomové práce vyplývá, že problematika daňové kriminality je celospolečenským fenoménem a je určitým zrcadlem společnosti, které odráží morální a etické nastavení jedinců a dotýká se jednoznačně životní úrovně každého z nás. Taktéž poukazuje na nutnost spolupráce jednotlivých orgánů a zapojení veřejně činných osob. Poukazuje na skutečnost, jak velkou moc mají v tomto ohledu média, která do jisté míry určují i to, jak bude společnost tyto trestné činy vnímat. Daňová kriminalita je jevem, který vyžaduje komplexní a integrovaný přístup k prevenci a řešení. Potírání tohoto druhu kriminality je proto v zájmu každého občana této země.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

ALM, J., SLEMROD, J., & BAKIJA, J. *Tax Evasion: Theories and Evidence*. Cambridge: Cambridge University Press. 2002. ISBN: 978-0-674-01074-2.

BERNÁTKOVÁ, M. *Analýza vývoje a dopadů vybraných druhů daňové kriminality na území Hlavního města Prahy*. [Diplomová práce]. 2020. ČVUT, Fakulta stavební. Praha.

ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita: (z pohledu řízení a správy)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. Eupress. ISBN 9788086754833.

ČERMÁK, P., & ŠMÍD, V. *Daňová kriminalita*. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-335-8.

DOBEŠ, V., ČECH, P., HOLUB, O. & SMUTNÝ, P. *Daňová kriminalita: Kriminologické aspekty*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2019. ISBN 978-80-7563-803-6.

DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4.

FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminologie a prevence kriminality I: úvod do studia*. Praha: Armex Publishing, 2021. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-87451-83-0.

FRYŠTÁK, Marek. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-18-2.

GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

CHMELÍK, J., HÁJEK, P., & NEČAS, S. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2005. ISBN 80-86898-13-X.

CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. Praha: EUPRESS, 2015. ISBN 978-80-7408-109-5.

JANÁČEK, L., & PRŮCHA, L. *Daňová kriminalita*. Praha. Wolters Kluwer. 2023. ISBN 978-80-7598-654-7.

KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. Praktik (Leges). ISBN 9788075024886.

KŘEČEK, P., DVOŘÁK, J., & MAREŠ, J. *Motivace a charakteristiky pachatelů daňových podvodů*. In M. Bělohlávek, P. Křeček, & J. Mareš (Eds.), *Daňová kriminalita v České republice* (s. 16-33). Praha. Wolters Kluwer ČR. 2018. ISBN 978-80-7563-831-4

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-165-3.

KUČERA, P., PEŠA, T., & SEDLÁK, J. *Socioekonomické charakteristiky daňových deliktů*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. 2016. ISBN 978-80-210-9442-0.

KUCHTA, J., FENYK, J., FRYŠTÁK, M., & KALVODOVÁ, V. *Hospodářská trestná činnost*. Masarykova univerzita. Brno. 2007.

MALÝ, J. *Daňová kriminalita a její prevence*. Praha. Wolters Kluwer ČR. 2016. ISBN 978-80-7595-013-7.

PICHT, Jan a Jakub MORÁVEK. *Whistleblowing - závěry a perspektivy*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-590-0

POSPÍŠIL, M. *Daňová kriminalita a její společenské důsledky*. Praha: Wolters Kluwer. 2015. ISBN 978-80-7563-616-4.

PROCHÁZKOVÁ, K. *Daňová kriminalita – kriminologický pohled*. [Bakalářská práce]. Policejní akademie České republiky v Praze. 2019.

RŮŽIČKA, Vlastimil, *Vliv médií na trestní politiku*, Soudce, roč. 10, č. 3 (2008), s. 28-27, ISSN 1211-53477.

SEDLÁČEK, M. *Daňová kriminalita v České republice*. Praha. Wolters Kluwer. 2018. ISBN 978-80-7598-642-8.

SEDLÁČEK, M. *Daňová kriminalita v České republice*. Wolters Kluwer. 2018. ISBN 978-80-7598-642-8.

SCHEINOST, Miroslav a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: IKSP, 2021. ISBN 978-80-7338-196-7.

SOCHOROVÁ, Vendula. *Specifika dokazování v daňovém řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-520-6.

ŠÁMAL, P., & kolektiv. *Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR*. Praha. C. H. Beck. 2001. ISBN 80-7179-493-7

ŠRAJER, M. *Daňová kriminalita a její společenské dopady*. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-8114-680-1.

VEVERKA, J. *Prevence daňové kriminality*. [Bakalářská práce]. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, s. 10. 2016. ISBN 978-80-210-9441-3.

ZAJÍČEK, P. *Daňová kriminalita*. Praha. C. H. Beck. 2015. ISBN 978-80-7422-608-2.

Periodikum

ALM, J., & TORGLER, B. Culture differences and tax morale in the United States and in Europe. *Journal of Economic Psychology*, 32(2), 366-378. 2011. ISBN 978-0-203-88564-7.

ČESKÁ ASOCIACE DAŇOVÝCH PORADCŮ. *Daňová kriminalita a její prevence*. Praha: Česká asociace daňových poradců. 2018. ISBN 978-80-907165-0-9.

ČESKÁ SPRÁVA DANÍ. *Daňová kriminalita v České republice v roce 2021*. Praha: Česká správa daní. 2022. ISBN 978-80-7563-929-4.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zpráva o kriminalitě v roce 2022*. Praha: Český statistický úřad. 2023.

NOVINKY ČT24. *Daňová kriminalita: Jak funguje a jak se jí bránit*. [online] [cit. 23. 2. 2023]. 2023.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Preventivní opatření proti daňové kriminalitě*. 2019. ISBN 978-80-7389-194-0.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Daňová kriminalita v České republice*. Praha. Ministerstvo financí České republiky. 2022.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Podvody s daněmi v České republice v roce 2020*. Praha: Ministerstvo financí ČR. 2021. ISBN 978-80-7389-193-3.

NEZKUSIL, J. *K otázce příčin kriminality po listopadu 1989*. [Článek v časopise]. *Trestněprávní revue*, 2, S. 100-110. 2005.

NOVÁKOVÁ, J., & SEDLÁČEK, P. *Kvalitní žurnalistika jako nástroj prevence daňové kriminality*. [Článek na webu]. Český statistický úřad. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/kvalitni-zurnalistika-jako-nastroj-prevence-danove-kriminality>. 2023. [cit. 23. 2. 2023].

OECD. *Zpráva OECD o daňové kriminalitě*. OECD. 2018. ISBN 978-92-64-29110-7.

FINANČNÍ ANALYTICKÁ JEDNOTKA MINISTERSTVA FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Otevřená kriminalita: definice, příklady, důsledky a způsoby jejího potírání*. 2023. Praha.

PROUZA, J. *Fenomenologie daňové kriminality v České republice v letech 1990-2004*. Právní rozhledy, 23(1), 10-18. 2005. ISSN 0862-4071.

ŠIMEK, J. *Daňová kriminalita v České republice v letech 1990-2017*. Ekonomický časopis, 66(6), 670-685. 2018. 2017. ISSN 0862-4071.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Daňová kriminalita v České republice: Mediální pokrytí*. Praha: Transparency International ČR. 2018. ISBN 978-80-7389-192-6.

Zákonná úprava:

Zákon č. 280/2009 Sb., *daňový řád* v platném znění.

Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)* v platném znění.

Zákon č. 238/2004 Sb., *o dani z přidané hodnoty* v platném znění.

Zákon č. 353/2003 Sb., *o spotřebních daních* v platném znění.

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v platném znění.

Zákon č. 418/2012 Sb., *o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*, ve znění zákona č. 285/2015 Sb v platném znění.

Zákon č. 586/1992 Sb., *o daních z příjmů* v platném znění.